

**«Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ,
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ»**

Κλεοπάτρα Ματσουκά¹

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	σελ 1
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	σελ 2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ 3
<u>ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: « ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΥΠΡΟΥ- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ»</u>	
1.1 ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗΣ.....	σελ 7
1.2 Η ΑΙΤΗΣΗ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	σελ 9
1.3 ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗΣ.....	σελ 10
1.4 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΝΤΑΞΙΑΚΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ.....	σελ 11
1.5 ΧΡΟΝΟΛΟΓΟΣ.....	σελ 12
<u>ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ Ε.Ε ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ »</u>	
2.1 ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ.....	σελ 13
2.2 ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ.....	σελ 16
2.3 ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ-ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ;	σελ 16
2.4 ΤΑ 29 ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε	σελ 17
2.5 ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.....	σελ 20
<u>ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.»</u>	
3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΩΣ ΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	σελ 21
3.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ;	σελ 24
3.3 ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ/ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....	σελ 27
<u>ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: « Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ Ε.Ε ΚΑΙ Η ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ »</u>	
4.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....	σελ 29
4.2 ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΜΕΣΩ Ε.Ε ΚΑΙ Ο.Η.Ε (ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ).....	σελ 30
4.3 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....	σελ 34

¹ Υποψήφια Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών, Υπότροφος ΠΕΝΕΔ 2003 (Πρόγραμμα Ενίσχυσης Ερευνητικού Δυναμικού), Γ' ΚΠΣ, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα. (klemats@pspa.uoa.gr)

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ. 41

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ. 43

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....σελ.46

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

A. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

UN United Nations

EU European Union

B. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ

E.E Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΟΚ Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΓΓ Γενικός Γραμματέας

ΕΚ Ευρωπαϊκή Κοινότητα

E/K Ελληνοκύπριοι

T/K Τουρκοκύπριοι

ΕΣ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

ΗΕ Ηνωμένα Έθνη

ΟΗΕ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΣΑ Συμβούλιο Ασφαλείας

ΣΣ Συμφωνία Σύνδεσης

ΤΕ Τελωνειακή Σύνδεση

ΤΔΒΚ Τούρκικη Δημοκρατία Βόρειας Κύπρου

ΚΕΠΠΑ Κοινή Εξωτερική Πολιτική κ Πολιτική Ασφάλειας

ΧΑΚ Χρηματιστήριο Άξιων Κύπρου

ΚΔ Κυπριακή Δημοκρατία

ΚΚ Κοινοτικό Κεκτημένο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Η Ευρώπη δεν αφορά μόνο υλικά αποτελέσματα. Αφορά το πνεύμα. Η Ευρώπη εκφράζει μια νοοτροπία.» Jacques Delors

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από 15 σε 25 κράτη μέλη είναι η μεγαλύτερη στην ιστορία της και αποτέλεσε πολιτική πρόκληση.² Είναι το επιστέγασμα προσπαθειών μισού σχεδόν αιώνα για τον τερματισμό των συγκρούσεων του παρελθόντος και την ενίσχυση της ειρήνης, της ασφάλειας, της δικαιοσύνης και της ευημερίας στην Ευρώπη³.

Η διαδικασία διεύρυνσης έχει συμβάλει στην επίτευξη πολιτικής σταθερότητας, οικονομικής προόδου και κοινωνικής δικαιοσύνης⁴ στα κράτη μέλη. Η σταθερότητα των θεσμών, οι αλλαγές κυβερνήσεων με τη διεξαγωγή ελεύθερων και δημοκρατικών εκλογών, η αποτελεσματικότερη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των μειονοτήτων, καθώς και η επικράτηση των αρχών της οικονομίας της αγοράς αποτελούν σήμερα κοινά χαρακτηριστικά στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Αυτή η Ευρώπη αντιπροσωπεύει ένα κοινό εγχείρημα: να μοιραστεί το μέλλον της ως κοινότητα αξιών.⁵

Το σημερινό διεθνές περιβάλλον χαρακτηρίζεται, από έντονα φαινόμενα αστάθειας, ρευστότητας, υψηλής αλληλεξάρτησης και εύθραυστων ισορροπιών⁶. Η ανάγκη για μια ισχυρή και ενωμένη πολιτική Ευρώπη είναι επιτακτική, ιδιαίτερα μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 και των μετέπειτα εξελίξεων⁷ στη παγκόσμια τάξη.

Η Ε.Ε. λειτουργεί ως αποτελεσματικός παράγοντας σταθερότητας στο περιφερειακό και διεθνές σύστημα⁸. Ο πιο πάνω στόχος, όπως σημειώσαμε πραγματοποιείται κυρίως μέσω της ειρηνικής διευθέτησης των συγκρούσεων⁹ αλλά και με την προβολή των αξιών της συνεργασίας, της δημοκρατίας, των ατομικών δικαιωμάτων. Η ΕΕ λειτουργεί ως σύστημα επίλυσης συγκρούσεων.¹⁰ Για το σκοπό αυτό, έχει στη διάθεσή της ένα ευρύ φάσμα μέσων μακροπρόθεσμης ή βραχυπρόθεσμης δράσης, μηχανισμών και μεθόδων¹¹.

² Έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : «Περισσότερη ποικιλότητα, μεγαλύτερη ενότητα , Η μεγαλύτερη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Νοέμβριος 2003, Αριθμός καταλόγου: NA-47-02-389-GR-C

³ Ευρωπαϊκό Έγγραφο Στρατηγικής για τις υποψήφιες χώρες 2003, COM(2003) 676, Βλ κυρίως τον Πρόλογο, www.europa.eu.int

⁴ European Commission, «Perceptions of the European Union. A Quantative Study of the Public's Attitudes to and Expectations of the European Union in the 15 Member States and the 9 Candidate Countries », Summary of Results, 2001.

⁵ Διακήρυξη των Αθηνών, 16/04/03, Στοά του Αττάλου, Αθήνα

⁶ I. Masahiro, "Preventive Diplomacy and Conflict Resolution", Faculty of Law, Kanazawa University

⁷ Συμβούλιο των Υπουργών της Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων στις 20/11/01 http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/terrorism/fsj_terrorism_intro_en.htm.. Βλ επίσης Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου, 13/06/02, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας

⁸ Κ. Σημίτη. Πρακτικά από την ημερίδα που διεξήχθη στο Ζάππειο Μέγαρο στις 11 Ιουλίου του 2001 από το Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών, ΕΚΕΜ με θέμα « Το Μέλλον της Ευρώπης», www.ekem.gr

⁹ Commission Communication of 11 April 2001 on Conflict Prevention , COM(2001)211 final.

¹⁰ Ομιλία της Α. Διαμαντοπούλου σε Δημερίδα με θέμα: «Διάλογος για το Μέλλον της Ευρώπης, πολιτικές και θεσμικές αλλαγές» που διοργάνωσε ο τομέας εξωτερικής πολιτικής και διεθνών σχέσεων, και η κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ. (15-16 Μαΐου 2002).www.pasok.gr

¹¹ Ομιλία της Α. Διαμαντοπούλου σε Δημερίδα με θέμα: «Διάλογος για το Μέλλον της Ευρώπης, πολιτικές και θεσμικές αλλαγές» που διοργάνωσε ο τομέας εξωτερικής πολιτικής και διεθνών σχέσεων, και η κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ. (15-16 Μαΐου 2002).www.pasok.gr

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Η διεύρυνση της Ένωσης απαιτεί σύμφιξη των σχέσεων μεταξύ Ε.Ε και των γειτόνων της.¹² Λόγω της γειννίας με την Μέση Ανατολή, η διάσταση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την Κύπρο.

Η Κύπρος αποτελεί επίσημα μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας. Η 1^η Μαΐου 2004, ημερομηνία ένταξης της Κύπρου στην Ε. Ε, σφράγισε την νεότερη ιστορία της. Άλλαξε έτσι η πολιτική ζωή της Κύπρου, η διακυβέρνηση, οι πολιτικοί και οικονομικοί προσανατολισμοί, ο ρόλος του κάθε Κύπριου πολίτη, η σχέση του με την Ευρώπη αλλά και τον κόσμο.¹³ Η ένταξη στη ευρωπαϊκή οικογένεια σημαίνει νέες προοπτικές, νέες προκλήσεις αλλά και προβλήματα που η Κύπρος οφείλει να αντιμετωπίσει συλλογικά για να ανταποκριθεί στο ιστορικό αυτό γεγονός. Η Κύπρος προσδοκεί να επωφεληθεί από τα διάφορα κοινοτικά προγράμματα στήριξης όπως η προαγωγή της ερευνάς, ο εκσυγχρονισμός της παιδείας, η ανάπτυξη του ανταγωνισμού, η προστασία του περιβάλλοντος. Θα λάβει επίσης σημαντικά κεφάλαια για τη περιφερειακή ανάπτυξη και θα στηριχθεί μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.¹⁴

Η παρούσα μελέτη θα επικεντρωθεί στο να αναδείξει ότι η επιλογή της Κύπρου για ένταξη στην Ε.Ε, ήταν πολιτική επιλογή και έγινε με σκοπό την επίλυση του πολιτικού της προβλήματος.

Η επίλυση του κυπριακού προβλήματος ήταν πάντα το ζητούμενο¹⁵. Κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει το γεγονός ότι η Κύπρος παραμένει διχοτομημένη από το 1974. Η πολιτική πλευρά της ένταξης ήταν το κυριότερο στοιχείο που στήριζε και τη πορεία της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση¹⁶. Η αίτηση της κυπριακής κυβέρνησης για ένταξη στη Ε.Ε δεν ήταν μια επαναστατική επιλογή αλλά αντίθετα αποτέλεσε στρατηγικού χαρακτήρα επιλογή στο πυρήνα της οποίας βρισκόταν η ανάγκη επίλυσης του κυπριακού προβλήματος¹⁷. Υποστηρίχθηκε έτσι με μεθοδικές, σταδιακές, αλλά και θεμελιώδεις πολιτικές κινήσεις. Σταθμός στη ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου ήταν η απόφαση στην Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι το 1999 όπου και επιβεβαιώθηκε ότι η ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου είχε ήδη τροχοδρομηθεί οριστικά.

Ο στόχος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ήταν ξεκάθαρος και τελικά επιτεύχθηκε, παρ όλες τις δυσκολίες. Οι διαπραγματεύσεις για το κυπριακό ζήτημα, τα τελευταία 30 χρόνια, χαρακτηρίζονταν από συνεχείς απογοητεύσεις. Κάθε προσπάθεια της ελληνικής, της κυπριακής κυβέρνησης αλλά και της διεθνής κοινότητας βρισκόταν αντιμέτωπη με την τουρκική πολιτική αδιαλλαξία. Μετά την αποτυχία για εθνική ολοκλήρωση η Κύπρος στράφηκε προς την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η δυναμική της Ε.Ε και οι νέες συνθήκες της εσωτερικής αγοράς και της ελεύθερης διακίνησης ανθρώπων, κεφαλαίων και υπηρεσιών μπορούν να βοηθήσουν να ξεπεραστεί κάθε εμπόδιο και

¹² www.europa.eu.int/enlargement

¹³ Γραφείο Συντονιστή Εναρμόνισης της Κυπριακής Δημοκρατίας, www.eucoordinator.gov.cy

¹⁴ Βλ. παρεμβάσεις των Κυπρίων εκπροσώπων στην Συνέλευση, που υπάρχουν στον ιστοχώρο του Υπουργείου Εξωτερικών της Κύπρου, www.mfa.gov.cy και στο www.europa.eu.int

¹⁵ Γ. Κρανιδιώτης, «Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική», Σκέψεις και Πολιτικοί Προβληματισμοί στο 21^ο αιώνα, Ι Σιδέρης, 2000, σελ. 211.

¹⁶ Ομιλία του κ. Τ. Χατζηδημητρίου, Συντονιστή Εναρμόνισης της Κύπρου, στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, με θέμα: «1η Μαΐου 2004: Ετοιμασίες για πλήρη ένταξη στον Πολιτικό, Οικονομικό και Κοινωνικό τομέα», 30/3/2004, www.eu-coordinator.gov.cy

¹⁷ Ομιλία του Γ. Κρανιδιώτη στο συνέδριο του Συνασπισμού «Το Κυπριακό σε πορεία λύσης», Αθήνα, 11/12/97

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

κάθε περιορισμός.¹⁸ Η δυναμική της ένταξης αν αποδειχθεί ισχυρότερη από κάθε ανασφάλεια και φοβία του παρελθόντος τότε θα προσφέρει στον λαό της Κύπρου την προοπτική της ειρήνης, της δημοκρατίας και της προόδου.

Μόνο που όλα αυτά δεν θα γίνουν από μόνα τους, δεν είναι «αυτόματες», ούτε και απλές διαδικασίες. Η ένταξη της Κύπρου προσέβλεπε στην συνεργασία μεταξύ των δυο κοινοτήτων, και στην ασφάλεια και την εγγύηση που επιδιώκουν και οι δυο πλευρές. Το ζητούμενο είναι να κατοχυρωθούν οι ελευθερίες διακίνησης, εγκατάστασης, συμβίωσης και τα ανθρώπινα δικαιώματα¹⁹.

Η πορεία της Κύπρου προς την ένταξη ήταν η υλοποίηση του οράματος και της συλλογικής πολιτικής όλων των πολιτικών δυνάμεων του τόπου²⁰ και ίσως το πιο σημαντικό γεγονός της σύγχρονης ιστορίας της. Η δύναμη της Κύπρου μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα εξαρτηθεί τελικά από τη δυνατότητα της να συμπορευτεί μ' όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες μέσα στο κοινό Ευρωπαϊκό πολιτικό όραμα.

Η Κύπρος ανήκει στην Ευρώπη πολιτικά, ιστορικά, πολιτιστικά, οικονομικά. Βρίσκει επομένως τη θέση της στην ευρύτερη ευρωπαϊκή οικογένεια²¹. Μέσα από την Ευρωπαϊκή πορεία της ένα καλύτερο μέλλον δημοκρατικό κι ειρηνικό μέσα στην Ενωμένη Ευρώπη ταιριάζει στη Κύπρο.

Βρισκόμαστε μπροστά σε νέα πορεία τόσο για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις όσο και για το κυπριακό, μετά το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος της 26ης Απριλίου 2004²². Στο κυπριακό υπάρχουν δύο δεδομένα. Από την μία υπάρχει το γεγονός ότι η Κύπρος ανήκει επίσημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά ακόμα δεν έχει λυθεί το Κυπριακό ενώ το έδαφος της Βόρειας Κύπρου είναι νομικά ενταγμένο στην Ένωση (με αναστολή του κεκτημένου) και οι Τουρκοκύπριοι είναι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την άλλη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο²³ αφού εξέτασε την πρόοδο που σημειώθηκε στον έλεγχο και την τήρηση του κ.κ χαιρέτησε την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία

Η επεξεργασία μιας ενιαίας στρατηγικής για την οριστική επίλυση του προβλήματος είναι επιτακτική. Στην βάση²⁴ της συνεργασίας Αθήνας-Λευκωσίας – Άγκυρας και Βρυξελλών η Κύπρος θα πρέπει να συνεχίσει την προσαρμογή της στο κοινοτικό κεκτημένο. Επίσης πρέπει να πείσει την Ευρωπαϊκή Ένωση όχι να ασκήσει πιέσεις στην Τουρκία σε ουσιώδεις παραχωρήσεις στο κυπριακό, το οποίο έγινε, αλλά να αποδείξει ότι είναι και η ίδια έτοιμη να κάνει παραχωρήσεις και να δεχθεί ουσιαστικά την διζωνική δικαιοδική ομοσπονδία, λύση την οποία η Κύπρος επιδιώκει. Σε μια διαπραγμάτευση δεν μπορούμε να ξεχνάμε ότι και τα δυο μέρη της διαπραγμάτευσης διεκδικούν αλλά παράλληλα παραχωρούν. Το ζητούμενο είναι αν

¹⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Βρυξέλλες, «Ένα Όραμα για την Ευρωπαϊκή Ένωση», 22/5/2003, COM (2002) 247 τελικό, www.europa.eu.int

¹⁹ Γ. Κρανιδιώτης, «Η Ευρωπαϊκή προοπτική της Κύπρου και το σκηνικό των κρίσιμων διαπραγματεύσεων», «Καθημερινή», 19/02/95

²⁰ Τ. Παπαδόπουλος, Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Ιούλιος 2003, www.moi.gov.cy/prio

²¹ Εισήγηση του κ Γ. Κρανιδιώτη σε συνέδριο του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων του Παντείου Πανεπιστημίου με θέμα « Η ενταξιακή πορεία της Κύπρου στην Ε.Ε» στις 23/08/98, Αθήνα.

²² Τα αποτελέσματα δημοψηφίσματος ήταν συντριπτικά αρνητικά από την κυπριακή πλευρά.

²³ 12/06/06, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

²⁴ Κ. Χατζηδάκη «Συνεργασία Αθήνας – Λευκωσίας», ο Φιλελεύθερος, Κυπριακή εφημερίδα 1/1/2000, σελ.6.

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία λειτούργησε αποτελεσματικά σε αρκετές περιοχές σύγκρουσης θα λειτουργήσει ενοποιητικά για την ίδια την Κύπρο.²⁵

Η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας δίνει μια μεγάλη ευκαιρία στις δημοκρατικές δυνάμεις της να πιέσουν προς εκσυγχρονισμό της χώρας. Εξάλλου η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας θα φέρει σημαντικά θετικά αποτελέσματα και για την ίδια την Κύπρο, αφού προσδοκάται ότι η Τουρκία θα συμμεριστεί τις αξίες τους στόχους και την έννομη τάξη της ΕΕ. Η Τουρκία οφείλει να συμμορφωθεί με τις προδιαγραφές της Ένωσης και με τις υποχρεώσεις της ως μέλος. Το μήνυμα της Ε.Ε, αν η Τουρκία επιθυμεί την ευρωπαϊκή προοπτική της, όπως της το έδωσαν οι Ευρωπαίοι ηγέτες, ήταν ξεκάθαρο και ενιαίο. Συγκεκριμένες κινήσεις προσαρμογής της Τουρκίας στους κοινοτικούς κανόνες. Αυτοί οι κανόνες απαιτούν σεβασμό στο διεθνές δίκαιο και στα ανθρώπινα δικαιώματα που φυσικά δεν συμβαδίζουν με στρατεύματα κατοχής!²⁶ Η συμμόρφωση της με τις αρχές του διεθνούς δικαίου αποτελούν «condition sine qua non»²⁷.

Στη ανάλυση που ακολουθεί θα εξετάσουμε την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε με τα ενδεχόμενα προβλήματα της, τις προοπτικές που ανοίγονται στην ευρύτερη ευρωπαϊκή οικογένεια και τις προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει. Η μελέτη χωρίζεται σε τέσσερα κεφαλαία. Τα κεφαλαία είναι αλληλοσυμπληρούμενα.

Στο **πρώτο κεφάλαιο** με τίτλο «Ιστορική αναδρομή στις σχέσεις Κύπρου- Ε.Ε» γίνεται μια σύντομη και χρήσιμη, θεωρούμε, ιστορική αναδρομή στις σχέσεις μεταξύ Κύπρου και Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως ξεκίνησαν από τη Συμφωνία Σύνδεσης μέχρι και τις διαδικασίες προσχώρησης. Στο **δεύτερο κεφάλαιο** με τίτλο «Η Διαδικασία διεύρυνσης Ε.Ε και Κύπρου» αναφερόμαστε στις διαπραγματεύσεις της Κύπρου και της Ε.Ε, στα κεφάλαια του κοινοτικού κεκτημένου και αν είναι προβληματική η εφαρμογή του με βάση την τελευταία Γνωμοδότηση της Επιτροπής για τη Κύπρο πριν την προσχώρηση. Στο **τρίτο κεφαλαίο** με τίτλο «Προσδοκίες της Κύπρου από την ενσωμάτωση στην ΕΕ» αναφερόμαστε συνοπτικά στην οικονομία της Κύπρου μέχρι την ένταξη και στα πιθανά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν. Στο **τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο**: «Η Κύπρος κράτος μέλος της Ε.Ε και η επίλυση του κυπριακού προβλήματος» αναφερόμαστε πρώτα στα οφέλη της διεύρυνσης τα οποία είναι παράλληλα και προκλήσεις στην ευρωπαϊκή ενσωμάτωση. Επίσης γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης των προσπαθειών επίλυσης του κυπριακού προβλήματος μέσω Ε.Ε και ΟΗΕ καθώς και στις τελευταίες εξελίξεις.

Στη ανάλυση έγινε προσπάθεια να καταγραφεί, με όση περισσότερη αντικειμενικότητα γίνεται, μια συλλογική αποτίμηση της ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ. Λόγω του ότι το Κυπριακό ζήτημα αποτέλεσε επίκαιρο ζήτημα υπήρξε πληθώρα δημοσιευμάτων και αναλύσεων στην Ελλάδα, στην Κύπρο αλλά και διεθνή. Προτιμήθηκε όμως η συλλογή υλικού κυρίως από επίσημα ευρωπαϊκά έγγραφα, από πηγες όπως η Κυπριακή και Ελληνική Κυβέρνηση, το Γραφείο Εναρμόνισης της Κύπρου στην ΕΕ αλλά και το διαδίκτυο.

²⁵ Ομιλία του κ. Τ. Χατζηδημητρίου, Συντονιστή Εναρμόνισης της Κύπρου, στο Πολιτιστικό Κέντρο της Πόλης Χρυσοχούς της Κύπρου, με θέμα: «Μια νέα πορεία για τη Κύπρο», 24/3/2004, www.eu-coordinator.gov.cy

²⁶ Γ. Πασχαλίδη «Η ειρήνη συμφέρει σε όλους», «ο Φιλελεύθερος», Κυπριακή εφημερίδα 1/1/2000,

²⁷ Ομιλία του κ. Γ. Κρανιδιώτη στο Κυπριακό Τμήμα της Ένωσης Δημοσιογράφων στην εκδήλωση με θέμα «Κύπρος, Τουρκία, Ε.Ε» στις 11/04/97. Λευκωσία, Κύπρος

Α ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΥΠΡΟΥ-ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ»

1.1 ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗΣ

Η σχέση της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και στη συνέχεια με την Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκινά τον Δεκέμβριο του 1972 με την υπογραφή της Συμφωνία Σύνδεσης που εξελίχθηκε σταδιακά στην Τελωνειακή Ένωση²⁸. Η συμφωνία αυτή περιείχε διευθετήσεις για εμπορική, οικονομική και τεχνική συνεργασία. Το Πρωτόκολλο της Τελωνειακής Ένωσης Κύπρου- ΕΟΚ, προνοούσε τη σταδιακή κατάργηση, σε δύο φάσεις, μεταξύ των εισαγωγικών δασμών μεταξύ της Κύπρου και των χωρών – μελών της ΕΟΚ στα βιομηχανικά και γεωργικά προϊόντα, με προοπτική την Τελωνειακή Ένωση²⁹

Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης, η Κύπρος και η Κοινότητα θα έπρεπε να καταργήσουν τους εισαγωγικούς δασμούς με ρυθμό 9% το χρόνο, για τα προϊόντα που θα περιλαμβάνονταν στην Τελωνειακή Ένωση. Η Κύπρος θα υιοθετούσε, με τον ίδιο ρυθμό, το Κοινό Εξωτερικό Δασμολόγιο της Κοινότητας, δηλαδή το δασμολόγιο που εφαρμόζεται από κοινού από τις χώρες – μέλη της ΕΟΚ προς τρίτες χώρες και θα απέσυρε τους ποσοτικούς περιορισμούς της πάνω στα περισσότερα βιομηχανικά και γεωργικά προϊόντα κοινοτικής προέλευσης. Η Κοινότητα, σε αντάλλαγμα θα απέσυρε τους ποσοτικούς περιορισμούς που αφορούσε είδη ένδυσης και θα δεχόταν αυξημένες ποσότητες κυπριακών, γεωργικών προϊόντων. Το πρώτο στάδιο έπρεπε να λήξει τον Ιούνιο του 1977³⁰ αλλά παρατάθηκε λόγω της τουρκικής εισβολής τον Ιούλιο του 1974 μέχρι τα τέλη του 1987, οπότε και είχαν επιτευχθεί όλοι οι στόχοι που έθεσε. Το Πρωτόκολλο που αφορούσε τη μετάβαση στο δεύτερο στάδιο της Συμφωνίας, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1988.

Η πρώτη φάση από το 1988-1997 προνοούσε³¹:

- ◆ Τη μείωση από πλευράς Κύπρου των τελωνειακών δασμών και των ποσοτικών περιορισμών στα βιομηχανικά προϊόντα (εκτός από τα προϊόντα πετρελαίου και 15 κατηγορίες ευαίσθητων προϊόντων) και σε 43 γεωργικά προϊόντα που καλύπτονται από τη Συμφωνία.
- ◆ Την υιοθέτηση από την Κύπρο, Κοινού Δασμολογίου της Ένωσης
- ◆ Τον εναρμονισμό των πολιτικών για τον ανταγωνισμό, τις κρατικές βοήθειες και την προσέγγιση της νομοθεσίας

²⁸ The South European Year Book 1998-1999, Hellenic Foundation For European and Foreign Policy. Athens 1999. Edit. Th.Veremis, Th. Couloumbis, D. Triantaphyllou.

²⁹ Πηγή: Γραφείο Τύπου και πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας 51 –87, 1987. www.moi.gov.cy/pio

³⁰ Έκδοση υπηρεσίας Ευρωπαϊκών θεμάτων και Λαϊκής Τράπεζας. ΚΥΠΡΟΣ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ Εξέλιξη και Προοπτική των Σχέσεων της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Επιμέλεια : Γ. Ν. Κρανιδιώτης, Γ. Λ Συρίγας, Θ. Γ. Χαραλαμπίδης, 1994.

³¹ Γ. Κρανιδιώτης, «Ελληνική Εξωτερική Πολιτική. Σκέψεις και προβληματισμοί στο κατώφλι του 21 ου αιώνα», εκδόσεις Σιδερής, Αθήνα –1993 σελ.207-269.

Η δεύτερη φάση από το 1997-2002 προνοούσε :³²

- ♦ την ελεύθερη και χωρίς περιορισμούς διακίνηση βιομηχανικών προϊόντων και την υιοθέτηση των πολιτικών που απαιτούνται για την συμπλήρωση της Τελωνειακής Ένωσης.

Εν όψει της έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων το Μάρτιο του 1988, οι διαπραγματεύσεις για τη δεύτερη φάση της Τελωνειακής Ένωσης αναβλήθηκαν³³. Το Πρωτόκολλο του 1987 και το πέρασμα στο δεύτερο στάδιο της Συμφωνίας Σύνδεσης-προκάλεσαν πολλές αντιδράσεις τόσο στην Τουρκοκυπριακή πλευρά όσο και στο επίσημο κυπριακό κράτος. Από την μια το καθεστώς Ντεκτάς ισχυριζόταν ότι επαναλαμβάνονταν τα γεγονότα 1963-64 και καλούσε την Κοινότητα να μην προχωρήσει στην Τελωνειακή Ένωση πριν να διευθετηθεί το πολιτικό ζήτημα και υποστήριζε την ομοσπονδιακή λύση. Από πλευράς Ελληνοκυπριακής Κοινότητας η Τελωνειακή Ένωση της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα αντιμετωπιζόταν με δυσπιστία και συγκεκριμένα δύο κυπριακά κόμματα της αριστεράς, το ΑΚΕΛ και το ΕΔΕΚ υποστήριζαν ότι η αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας θα μπορούσε να γίνει και με απλή εμπορική συμφωνία και ότι η Τελωνειακή Ένωση θα προκαλούσε δυσκολίες στο εμπόριο της Κύπρου με τις τρίτες χώρες (κυρίως αραβικές). Οι αντιδράσεις των Τούρκων κορυφώθηκαν τον Νοέμβριο του 1983 με την μονομερή ανακήρυξη του «Τουρκοκυπριακού κράτους» που όμως ουδέποτε αναγνωρίστηκε από την Κοινότητα ή άλλο κράτος.³⁴

Παρατηρούμε ότι η Τελωνειακή Ένωση έδωσε την δυνατότητα στην Κύπρο να επωφεληθεί από το καθεστώς της ελεύθερης κυκλοφορίας των βιομηχανικών αλλά και των γεωργικών προϊόντων με την κατάργηση των κανόνων καταγωγής αλλά και των τιμών αναφοράς³⁵. Επίσης έδωσε την απαραίτητη ώθηση στην οικονομία της χώρας για ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό. Η Κύπρος θα είχε το δικαίωμα να ζητήσει την πραγματοποίηση διαβουλεύσεων σε Υπουργικό ή άλλο επίπεδο για οποιοσδήποτε Συμφωνίες ή τροποποιήσεις Συμφωνιών της ΕΚ με τις άλλες χώρες.

Αξιολογώντας τη σημασία της ΤΕ στη σχέση ΕΟΚ και Κύπρου, παρατηρούμε ότι πέρα από τις οικονομικές τις διαστάσεις είχε ύψιστη πολιτική σημασία ιδιαίτερα στις μελλοντικές τις σχέσεις με την ΕΚ. Αυτό μπορούμε να το συνοψίσουμε στα εξής:

- ♦ Με την υπογραφή της Συμφωνίας ενισχύθηκε η υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας
- ♦ Η Συμφωνία αναγνώρισε τη νομιμότητα και το δικαίωμα της ΚΔ να εκπροσωπεί ολόκληρη τη Κύπρο
- ♦ Η Συμφωνία έγινε μεταξύ της ΚΔ και της ΕΚ με άμεση ισχύ στην ελεύθερη Κύπρο και με νομική ισχύ σε όλη τη Κυπριακή επικράτεια.³⁶
- ♦ Ουσιαστικά συνδέθηκε η Κύπρος με την ΕΚ, μπαίνοντας δυναμικά στον ευρωπαϊκό χώρο κάνοντας τα πρώτα βήματα και δημιουργώντας μελλοντικές συνθήκες συνεργασίας

³² ΕΚΕΜ, Γ. Κρανιδιώτης και Ν Κοκκώνη, Οι προοπτικές από την ένταξη της Κύπρου στην ΕΚ, Απρίλιος 1990, σελ3

³³ <http://www.cyprus-eu.org.cy/gr/bref-history.htm>

³⁴ www.eucoordinator.cy

³⁵ ΕΚΕΜ, Γ. Κρανιδιώτης και Ν Κοκκώνη, Οι προοπτικές από την ένταξη της Κύπρου στην ΕΚ, Απρίλιος 1990, σελ 10

³⁶ Α. Θεοφάνους, « Η Ελλάδα και η Τουρκία, μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου», σελ 396

- ◆ Αναβαθμίστηκε και εκσυγχρονίστηκε ο ιδιωτικός και κρατικός μηχανισμός με την επαφή της με την ΕΚ .
- ◆ Η συμμετοχή της στην ΕΚ θα μπορούσε μελλοντικά να βοηθήσει στην επίλυση του πολιτικού της προβλήματος.

1.2 Η ΑΙΤΗΣΗ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η σχέση της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα στενή ειδικά μετά την Τελωνειακή Ένωση. Η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την Κύπρο πήρε τεράστιες διαστάσεις γιατί πέρα από τις οικονομικές πλευρές της αποτελούσε μείζον θέμα μελλοντικής ασφάλειας³⁷. Η προσχώρηση στην Κοινότητα θα σήμαινε για την νήσο αύξηση της ασφάλειας και ευημερίας και θα συνέβαλε στην διευθέτηση του Κυπριακού προβλήματος. Η Κοινότητα θα μπορούσε να επιλύσει το Κυπριακό πρόβλημα με βάση τις κοινοτικές ελευθερίες (ελεύθερη διακίνηση αγαθών, προσώπων, κεφαλαίων, υπηρεσιών). Τελικά η κυπριακή κυβέρνηση, τρία χρόνια μετά στις 4 Ιουλίου 1990, στη διάρκεια της ιταλικής προεδρίας, υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα εξ ονόματος ολόκληρης της νήσου.³⁸ Η αίτηση έγινε την ίδια περίοδο με εκείνη της Μάλτας, ενώ προηγήθηκε η αίτηση της Τουρκίας (1987) και η απόρριψη της (1989) από το Συμβούλιο Υπουργών μετά την αρνητική γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³⁹. Η θέση της Ελληνικής Κυβέρνησης ήταν προτρεπτική ως προς την υποβολή της αίτησης νωρίτερα. Η Κυπριακή Κυβέρνηση, υπό την προεδρία του κ. Γιώργου Βασιλείου, ήταν μάλλον επιφυλακτική γιατί υποστήριζε ότι⁴⁰

- ◆ Το διάστημα που είχε μεσολαβήσει μεταξύ υπογραφής του Πρωτοκόλλου για την Τελωνειακή Ένωση και της αίτησης προσχώρησης ήταν πολύ μικρό.
- ◆ Υπήρχε κίνδυνος να αντιμετωπιστεί η κυπριακή αίτηση το ίδιο αρνητικά με την τουρκική αίτηση.
- ◆ Την περίοδο εκείνη η Ε.Κ. δεν μπορούσε να συζητήσει άλλες αιτήσεις. Υπήρχε ο φόβος η κυπριακή αίτηση να χρησιμεύσει στην ελληνική ηγεσία ως απόδειξη μιας «υπερήφανης» πολιτικής στη διάρκεια του ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Ρόδου για εσωτερική κατανάλωση
- ◆ η ελληνική πλευρά δεν είχε προετοιμαστεί κατάλληλα για να καλύψει όλες τις πτυχές του προβλήματος.

Το 1988 οι προσπάθειες της Αθήνας για πλήρη ένταξη απέτυχαν. Όμως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Ρόδο στις 2-3 Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου αφού συζήτησε το κυπριακό πρόβλημα επαναβεβαίωσε τις προηγούμενες δηλώσεις των 12 οι οποίες υποστήριζαν τις βασικές επιδιώξεις των Κυπρίων για ανεξαρτησία, κυριαρχία, εδαφική ακεραιότητα και ενότητα της Κύπρου.

³⁷ Π.Κ. Ιωακειμίδης, « Το Μέλλον της Ευρώπης , Η Προοπτική της Ευρωπαϊκής ομοσπονδίας και η Ελλάδα, Σιδερης, Βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευρωπαϊκών μελετών, σελ 75-98.

³⁸ Το δικαίωμα για αίτηση προέκυψε από το άρθρο της Συνθήκης της Ρώμης όπως τροποποιήθηκε από την ΕΕΠ Βλ. Άρθρο 237 της συνθήκης ΕΟΚ, βλ. επίσης Π.Κ. Ιωακειμίδη «Η νέα διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης», ΕΛΙΑΜΕΠ Γ. Σιδέρης, Αθήνα 1996 σελ.20.

³⁹ Ομιλία του τ. Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Γ. Βασιλείου στο ΜΠΣ του Πανεπιστημίου Αθηνών «Ευρωπαϊκή οργάνωση και διπλωματία», Αθήνα 17/4/1997

⁴⁰ Γιάννος Κρανιδιώτης, «Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής στη 2η ελληνική προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1993 σελ.172, 173.

1.3 ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Η κυπριακή αίτηση, μετά τη συζήτηση της από το Συμβούλιο Υπουργών, το Σεπτέμβριο του 1990, παραπέμφθηκε στην Επιτροπή, η οποία εξέδωσε την ζητηθείσα γνώμη ή αλλιώς την Γνωμοδότηση το 1993 (30 Ιουνίου)⁴¹ το λεγόμενο (avis 4/10/93). Η Γνώμη της Επιτροπής είναι αναμφίβολα μια κορυφαία στιγμή της προενταξιακής περιόδου γιατί προσδιορίζοντας τον Ευρωπαϊκό χαρακτήρα και ταυτότητα της Κύπρου επιβεβαίωσε τον προορισμό της να αποτελέσει μέλος της Κοινότητας⁴². Συγκεκριμένα στο συμπέρασμα της Επιτροπής αναφέρονταν χαρακτηριστικά τα εξής: «Η γεωγραφική θέση της Κύπρου, οι βαθιοί δεσμοί οι οποίοι, για δύο χιλιάδες χρόνια, τοποθετούν το νησί στην ίδια πηγή της Ευρωπαϊκής κουλτούρας και πολιτισμού, η έντονη ευρωπαϊκή επίδραση που είναι εμφανής στις αξίες που έχει ο λαός της Κύπρου και στην πολιτιστική, πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή των πολιτών της, ο πλούτος των ποικίλων επαφών της με την Κοινότητα, όλα αυτά προσδίδουν στην Κύπρο, πέραν πάσης αμφιβολίας, την ευρωπαϊκή της ταυτότητα και χαρακτήρα και επιβεβαιώνουν τον ευρωπαϊκό της προσανατολισμό».

Η γνώμη χαρακτηρίστηκε «θετική» γιατί διαπίστωσε ότι η υποψήφια χώρα πληρούσε τις προϋποθέσεις για να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα από πολιτική και οικονομική άποψη. Σύμφωνα με την γνώμη της Επιτροπής δεν διαπιστώθηκαν σοβαρά προβλήματα σε οικονομικό επίπεδο, εντούτοις σημειώθηκε ότι η επίλυση του πολιτικού προβλήματος θα ενίσχυε τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Κύπρου.

Το πρόβλημα βρισκόταν στην πολιτική βάση, αφού το νησί παραμένει πολιτικά και οικονομικά χωρισμένο με το πρόβλημα της Κύπρου να παραμένει άλυτο⁴³. Συγκεκριμένα η de facto διαίρεση των δύο κοινοτήτων της Τουρκικής στο Βορρά, και της Ελληνικής στο Νότο εξακολουθεί να υφίσταται και σήμερα.

Η Κύπρος κρίθηκε επιλέξιμη για ένταξη και εν αναμονή προόδου στο πολιτικό πρόβλημα, που έγκειται ως απόρροια των υπό κατοχή εδαφών της από την Τουρκία.

Η Επιτροπή υποστήριζε ότι η Κύπρος δεν είχε ιδιαίτερο πρόβλημα στην υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου στον οικονομικό τομέα και έδειχνε έτοιμη να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η Κύπρος ανταποκρίθηκε αντιμετωπίζοντας τις «προκλήσεις» των χωρών της Κοινότητας (π.χ μείωση δασμών) καθώς και ανανεώνοντας συστηματικά και τεχνολογικά τις μεθόδους παραγωγής της, ούτως ώστε τα προϊόντα της να γίνουν ανταγωνιστικά.

⁴¹ Γνώμη της Επιτροπής για την αίτηση προσχώρησης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Κοινότητα, com (93) 313 final σελ.13.

Επίσης J Redmond “ From Association towards the application for full membership: Cyprus Relation with the EU” στο H.J. Axt and H. Brey (Eds) . Cyprus and the EU- New Chances for Solving an Old Conflict?, σελ 93

⁴² Γεωργιαδης Γ « Η Κύπρος και το διεθνές σκηνικό (εξελίξεις-κρίσεις –αλλαγές)στο κόσμο., Εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 2002, σελ 25

⁴³ Heinz-Jurgen Axt, Cyprus and the EU- Accessions of a divided island, Friedrich Ebert Stiftung, Series Eurokolleg 1996, pp 99

Αναπτύχθηκε ταχύρυθμα η οικονομία και είναι εκπληκτικό ότι με δεδομένο το ότι χωρίς να είχε διευθετηθεί ακόμα το κυπριακό ζήτημα η ελληνική πλευρά στο Νότο δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τις αναπτυσσόμενες ευρωπαϊκές χώρες.

Η Γνώμη της Επιτροπής αναφέρεται αναλυτικά και στην διευθέτηση του πολιτικού προβλήματος. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι, «η προσχώρηση της Κύπρου στην Κοινότητα προϋποθέτει ότι θα υπάρξει ειρηνική, ισόρροπη και βιώσιμη διευθέτηση του Κυπριακού ζητήματος»⁴⁴

Το Κυπριακό ζήτημα είναι ένα εξαιρετικά περίπλοκο πολιτικό – στρατιωτικό-πρόβλημα το οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έδειχνε έτοιμη να αναλάβει. Εννόησε ότι θα πρέπει να βρεθεί μια βιώσιμη λύση πριν προχωρήσει η Κύπρος στις τελικές διαδικασίες ένταξης. Παρά τις αντιδράσεις στο εσωτερικό αλλά κυρίως στο εξωτερικό της Ένωσης, το Συμβούλιο των Υπουργών αποδέχτηκε τις θέσεις της Επιτροπής στις 4 Οκτωβρίου 1993 και αποφάσισε να βοηθήσει την μετάβαση της νήσου (πολιτικά και οικονομικά) προς την πλήρη ένταξη.

Η Επιτροπή εισηγήθηκε στο Συμβούλιο την έναρξη ουσιαστικών συνομιλιών με την Κύπρο με την ελπίδα ότι θα διευκόλυναν την διεξαγωγή των μελλοντικών ενταξιακών διαπραγματεύσεων και σύστησε να επανεξεταστεί η αίτηση σε δυο χρόνια, δηλαδή το 1995.

1.4 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ

Στην συνέχεια στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κέρκυρας, το 1994 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε την θέση ότι «Η Κύπρος θα περιληφθεί στην επόμενη φάση της διεύρυνσης».⁴⁵ Τον επόμενο χρόνο (Μάρτιο του 1995) επανεξετάζεται η αίτηση της Κύπρου από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και επαναβεβαιώνεται η καταλληλότητα της Κύπρου για ένταξη, μετά από έντονες πιέσεις της Ελλάδας⁴⁶. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέφρασε τη θέληση της να συμπεριληφθεί η Κύπρος στην επόμενη διεύρυνση και αποφάσισε ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις θα άρχιζαν έξι μήνες μετά την λήξη των εργασιών της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1996-97. Αυτή η απόφαση ήταν πολύ σημαντική γιατί ήταν η πρώτη ουσιαστική δέσμευση εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην συνέχεια ακολούθησαν οι επιβεβαιώσεις, αυτής της απόφασης από τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια των Καννών 26-29 Ιουνίου 1995, της Μαδρίτης 15-16 Δεκεμβρίου 1995, και της Φλωρεντίας 21-22 Ιουνίου 1996⁴⁷. Έτσι η Κύπρος περιλαμβάνονταν στο «δομημένο διάλογο» (structural dialogue) που η Ε.Ε εγκαινίασε με τις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Ο διάλογος αυτός περιλάμβανε συναντήσεις μεταξύ αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, συναντήσεις και συνομιλίες σε υπουργικό επίπεδο σχετικά με θέματα ΚΕΠΠΑ, με ζητήματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων και αλλά ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος.

Τον Ιούνιο του 1997 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την Agenda 2000, που περιείχε πρόταση για έναρξη διαπραγματεύσεων με 6 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος. Το Ε.Σ του Λουξεμβούργου, προσκάλεσε επίσης τους Τουρκοκυπρίους να συμμετάσχουν στην ενιαία

⁴⁴ Γνώμη της Επιτροπής για την αίτηση προσχώρησης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Κοινότητα, com (1993 313 final)σελ.23 Συμπέρασμα.

⁴⁵ Βλ. Π. Ιωακειμίδη, «Η διεύρυνση της Ε.Ε.», στο Ν. Μαραβέγια και Μ.Τσινισιζέλη «Η ολοκλήρωση της Ε.Ε. – Θεσμικές, οικονομικές και πολιτικές πτυχές», Θεμέλιο 1995 σελ.209 και www.europa.eu.int και Α.Μichaelidis, “Cyprus and EU Enlargement” from the The Southeast European Yearbook 1998-99, Hellenic Foundation For European And Foreign Policy.

⁴⁶ SAFIA, Εγχειρίδιο Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής, σελ 51

⁴⁷ www.europa.eu.int Καθώς και www.euractive.com

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

διαπραγματευτική ομάδα της Κύπρου. Την πρόταση αυτή η κυπριακή κυβέρνηση την επαναλάμβανε⁴⁸ και ακόμα την υποστηρίζει⁴⁹. Σταθμός στη ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου ήταν τα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής του Ελσίνκι το 199 όπου και επιβεβαιώθηκε ότι η επίλυση του κυπριακού ζητήματος δεν αποτελεί προϋπόθεση για την ένταξη.⁵⁰

1.5

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

Η πορεία ένταξης της Κύπρου οικοδομήθηκε με σταθερά και μεθοδευμένα βήματα. Ορισμένοι ιστορικοί σταθμοί στην εξέλιξη αυτής της πορείας⁵¹ είναι:

- ◆ Η Συμφωνία Σύνδεσης, το 1973
- ◆ Η Τελωνειακή Ένωση, το 1987
- ◆ Η υποβολή αίτησης ένταξης το 1990
- ◆ Η Γνωμοδότηση της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το 1993
- ◆ Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κέρκυρας, το 1994
- ◆ Η απόφαση της 6ης Μαρτίου 1995
- ◆ Η έναρξη των διαπραγματεύσεων ένταξης, Μάρτιος 1998
- ◆ Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι, Δεκέμβριος 1999
- ◆ Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης, Δεκέμβριος 2002
- ◆ Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, με 507 ψήφους υπέρ, 29 εναντίον και 26 αποχές, 9 Απριλίου 2003
- ◆ Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Παπαδόπουλος υπογράφει, στις 16 Απριλίου 2003, στην Αθήνα, τη Συνθήκη Προσχώρησης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁴⁸ Ελληνική Δημοκρατία, Σημείωμα με θέμα την ενταξιακή διαδικασία της Κύπρου, Αθήνα 28/02/02

⁴⁹ Υπουργείο Εξωτερικών της Κύπρου

(http://www.cyprus.gov.cy/portal/portal.nsf/dmlaliens_gr/dmlaliens_gr?OpenDocument)

⁵⁰ Όπως αναφέρεται στη σχετική δήλωση «...Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογραμμίζει ότι μια πολιτική διευθέτηση θα διευκολύνει την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αν, μέχρι την συμπλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, δεν υπάρξει μια τέτοια διευθέτηση, η απόφαση του Συμβουλίου για την ένταξη θα παρθεί χωρίς να θέσει σαν προϋπόθεση την διευθέτηση του προβλήματος. Προς αυτή την κατεύθυνση το Συμβούλιο θα λάβει υπόψη όλες τις σχετικές παραμέτρους...», www.europa.eu.int

⁵¹ Τα στοιχεία για το χρονολόγιο είναι από διάφορες πηγές αλλά κυρίως από το Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς και ενημερωτικό υλικό από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κύπρου.

Β ΚΕΦΑΛΑΙΟ :

«Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ Ε. Ε ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ»

Κάθε κράτος που ενδιαφέρεται να ενταχθεί στην Ε.Ε ακολουθεί συγκεκριμένη διαδικασία η οποία μπορεί να ταξινομηθεί κατά στάδια⁵². Θεωρούμε χρήσιμο να τα αναφέρουμε επιγραμματικά στην αρχή του παρόντος κεφαλαίου, πριν εξεταστεί η διαδικασία διεύρυνσης Ε.Ε και Κύπρου.

Η διαδικασία ένταξης είναι ως εξής :

- 1ο** Η ενδιαφερόμενη χώρα υποβάλλει αίτηση ένταξης προς την εκάστοτε Προεδρία της ΕΕ
- 2ο** Η Προεδρία καταθέτει στο Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ την αίτηση, την οποία διαβιβάζει για εις βάθος εξέταση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 3ο** Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει τη γνωμοδότησή της για την αίτηση ένταξης μιας χώρας και προβαίνει σε εισήγηση προς το Συμβούλιο Υπουργών κατά πόσο θα πρέπει να αρχίσουν διαπραγματεύσεις για ένταξη με τη χώρα αυτή
- 4ο** Το Συμβούλιο Υπουργών εξετάζει τη γνωμοδότηση και αποφασίζει ομόφωνα, αν και πότε θα αρχίσει διαπραγματεύσεις ένταξης
- 5ο** Η ΕΕ αρχίζει διαπραγματεύσεις με την υποψήφια για ένταξη
- 6ο** Οι διαπραγματεύσεις ένταξης διεξάγονται κατά κεφάλαιο που καλύπτει όλους τους τομείς της οικονομίας. Η υποψήφια για ένταξη χώρα οφείλει να εναρμονιστεί με τα ισχύοντα στην ΕΕ (ευρωπαϊκό κεκτημένο), να αναλάβει τις απαραίτητες δεσμεύσεις στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων και να τις εφαρμόσει στην πράξη.
- 7ο** Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που εποπτεύει την εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου στην υποψήφια για ένταξη χώρα, εισηγείται την ετοιμασία συνθήκης προσχώρησης
- 8ο** Το Συμβούλιο Υπουργών αποφασίζει ομόφωνα τη συνθήκη προσχώρησης με την υποψήφια για ένταξη χώρα
- 9ο** Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκδίδει τη σύμφωνη γνώμη του για την προσχώρηση της υποψηφίας για ένταξη χώρας
- 10ο** Η συνθήκη προσχώρησης υπογράφεται από τα κράτη- μέλη και το υποψήφιο για ένταξη κράτος
- 11ο** Η συνθήκη προσχώρησης επικυρώνεται από τα κοινοβούλια των κρατών- μελών
- 12ο** Το νέο μέλος εντάσσεται στην ΕΕ συμμετέχοντας σε όλα τα όργανά της.

2.1 ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου (Δεκ. 1997) στη βάση των προτάσεων της Επιτροπής που περιλαμβάνονταν στην Ατζέντα 2000, εγκαινίασε μια συνολική διαδικασία διεύρυνσης με τις δέκα αιτήτριες χώρες⁵³ στις 30 Μαρτίου 1998.⁵⁴ Τα κριτήρια ένταξης για όλα

⁵² Βλ «Τα 12 στάδια της ένταξης, Πολίτης», Κυπριακή εφημερίδα, 13/02/04 , www.politis-news.com

⁵³ Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις αφορούσαν την Κύπρο, την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Εσθονία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας και τη Σλοβενία. Συνεπώς άρχισε η ενταξιακή διαδικασία για έντεκα κράτη, στην περίπτωση όμως της Βουλγαρίας, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της Ρουμανίας και της Σλοβακίας το

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

τα υποψήφια κράτη εγκαθιδρύθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Κοπεγχάγη (Ιούνιος 1993) το οποίο καθόρισε ότι όλα τα ευρωπαϊκά κράτη που επιθυμούν να ενταχθούν στην Ένωση θα μπορούσαν να καταστούν μέλη εάν πληρούσαν συγκεκριμένους όρους.⁵⁵

Η Κύπρος επομένως έπρεπε να πετύχει τα εξής :

- ◆ Σταθερότητα των θεσμών που εγγυούνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων.
- ◆ Την ύπαρξη οικονομίας της αγοράς καθώς και την ικανότητα να αντιμετωπίζουν με επιτυχία τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς μέσα στην Ένωση.
- ◆ Την ικανότητα να αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις του μέλους περιλαμβανομένης και της προσήλωσης στους σκοπούς της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Οι συνομιλίες όμως μεταξύ της Κυπριακής Κυβέρνησης και της Επιτροπής, ξεκίνησαν ένα μήνα μετά την Γνωμοδότηση της Επιτροπής και εντατικοποιήθηκαν⁵⁶ με σκοπό να ενημερώσουν τις κυπριακές αρχές για το κ.κ, να προετοιμασθεί η διαπραγματευτική θέση της Κύπρου, η παροχή τεχνικής συνεργασίας και οικονομικής βοήθειας, δηλαδή η εναρμόνιση της ΚΔ με το ΚΚ της ΕΕ

Η διαδικασία προνοούσε μια αυξημένη προενταξιακή στρατηγική και ειδική προενταξιακή βοήθεια. Η προενταξιακή στρατηγική για την Κύπρο συνίστατο κυρίως από:

- ◆ Συμμετοχή σε ορισμένα προγράμματα-στόχους, ιδιαίτερα για ενίσχυση των διαδικαστικών και διοικητικών δυνατοτήτων.
- ◆ Συμμετοχή σε ορισμένα κοινοτικά προγράμματα και φορείς.
- ◆ Χρήση τεχνικής βοήθειας που παρέχεται από το Γραφείο Ανταλλαγής Πληροφοριών για Τεχνική Βοήθεια.

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις Κύπρου- Ε.Ε άρχισαν στις 31 Μαρτίου 1998⁵⁷. Το πρώτο στάδιο των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, που άρχισε στις 3 Απριλίου 1998, περιλάμβανε την αναλυτική εξέταση του κοινοτικού κεκτημένου, η οποία συμπληρώθηκε τον Ιούνιο του 1999. Στο μεταξύ, οι ουσιαστικές διαπραγματεύσεις είχαν ξεκινήσει και μέχρι το Δεκέμβριο του 2002, στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, στις 13 Δεκεμβρίου, ολοκληρώθηκαν με επιτυχία και έκλεισαν όλα τα υπό διαπραγμάτευση κεφάλαια.

Ο σκοπός της διαδικασίας⁵⁸ ήταν να επιτευχθούν συμφωνίες: στις θεσμικές πτυχές της ένταξης (δηλαδή συμμετοχή στους θεσμούς της Ε.Ε., συνεισφορά στον Προϋπολογισμό κτλ), στις

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις θα αρχίσουν μόλις οι χώρες αυτές θα σημείωναν ικανοποιητική πρόοδο στα κριτήρια που έχουν τεθεί.

⁵⁴ European Commission, document about the Enlargement of the EU, <http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/screening/intro/index.htm>
<http://www.pio.gov.cy/greek/cyprus/index.htm>

⁵⁵ Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών, Γ Διεύθυνση Υποθέσεων Ε.Ε, Γ Διεύθυνση Εξωτερικών Σχέσεων, Σημείωμα « Η ενταξιακή πορεία της Κύπρου», 28/02/02, σελ 4

⁵⁶ Γ. Γεωργιαδης, Η Κύπρος και το Διεθνές σκηνικό, (Εξελίξεις – κρίσεις-αλλαγές), Α.Α Λιβανη, Αθήνα 2002, σελ 29

⁵⁷ βλ. Γραφείο Συντονιστή Εναρμόνισης, www.eu-coordinator.gov.cy

⁵⁸ Βλ. Γραφείο Συντονιστή Εναρμόνισης, www.eu-coordinator.gov.cy

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

μεταβατικές διευθετήσεις σχετικά με την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου από το μελλοντικό κράτος-μέλος και στην επίβλεψη και παρακολούθηση από την Ε.Ε. της πλήρους εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου από το μελλοντικό κράτος-μέλος, με μοναδικές εξαιρέσεις στα τμήματα όπου εφαρμόζονται προσωρινές εξαιρέσεις ή μεταβατικές περιόδους.

Στις 12 Μαρτίου 1998 ο Πρόεδρος Κληρίδης ⁵⁹ παρουσίασε στην Προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου μια επίσημη πρόταση η οποία προσκαλούσε τους Τουρκοκυπρίους να ορίσουν εκπροσώπους ως πλήρη μέλη της ομάδας που θα διαπραγματευόταν την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, υποστήριξε την πρόταση που είχε γίνει για συμπερίληψη των Τουρκοκυπρίων εκπροσώπων στην ομάδα που θα διαπραγματευόταν τους όρους της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ.⁶⁰ Η Τουρκοκυπριακή πλευρά όμως είχε ανταποκριθεί αρνητικά. Το γεγονός αυτό δυσκόλεψε την όλη διαδικασία.

Η πρώτη έκθεση προόδου της Επιτροπής του 1998 ήταν θετική, επισημαίνοντας παράλληλα τους τομείς που χρειαζόταν προσπάθεια (π.χ εσωτερική αγορά, παράκτιος τομέας offshore, χρηματοπιστωτικός τομέας). Το κλίμα που επικρατούσε στην Κύπρο αλλά και στην ΕΕ ήταν αρκετά αισιόδοξο. Αυτό φαίνεται από επίσημες ομιλίες την περίοδο εκείνη. Αναφέρουμε ενδεικτικά τις εναρκτήριες παρατηρήσεις του Προέδρου του Συμβουλίου Υπουργών, Βρετανού Υπουργού Εξωτερικών κ. Robin Cook, ο οποίος χαιρέτισε την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Κύπρο και εξέφρασε την ελπίδα ότι αυτές θα σημειώσουν γρήγορη πρόοδο. Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Υπουργών τόνισε ότι: «Η Ένωση πιστεύει ότι η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε πρέπει να ωφελήσει όλες τις κοινότητες, συμπεριλαμβανομένης της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, και να βοηθήσει στην επίτευξη ειρήνης και συμφιλίωσης στο νησί».

Στη Γνώμη της Επιτροπής⁶¹ αναφέρεται ότι «στην περίπτωση της Κύπρου η υιοθέτηση του Κοινοτικού Κεκτημένου δεν φαίνεται να δημιουργεί ανυπέβλητα εμπόδια». Περίπου το ίδιο σημειώθηκε και σε χαιρετισμό του επικεφαλής της Αντιπροσωπείας, πρέσβη Donato Chiarini,⁶² όπου επισημάνθηκε ότι «...η πρόοδος σε αυτή τη διαδικασία ένταξης επιτυγχάνεται αργά αλλά σταθερά στα πλαίσια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων και με την εφαρμογή του Κοινοτικού Κεκτημένου... αναμένουμε ότι θα συμβάλει και αυτή με τη δική της ταυτότητα και ιδιαιτερότητα στην ποικιλία της δικής μας δομής και να προσθέσει ακόμα ένα δεσμό στη διευρυμένη μεσογειακή διάσταση της Ένωσης». Συμπεραίνουμε ότι όχι μόνο δεν απουσιάζει η πολιτική διάσταση⁶³ για μια πολιτική διευθέτηση αλλά τονίζεται ιδιαίτερα.

⁵⁹ ΥΠΕΞ, Statement by President Clerides inviting the Turkish Cypriots to participate in EU negotiation, 12/03/98

⁶⁰ Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λουξεμβούργου... Η Προεδρία και η Επιτροπή θα κάνουν τις απαραίτητες επαφές.»

⁶¹ www.europa.eu.int

⁶² Chiarini, «... Εμείς προσβλέπουμε στην Κύπρο και αναμένουμε ότι θα συμβάλει και αυτή με τη δική της ταυτότητα και ιδιαιτερότητα στην ποικιλία της δικής μας δομής και να προσθέσει ακόμα ένα δεσμό στη διευρυμένη μεσογειακή διάσταση της Ένωσης».

⁶³ Chiarini, «...μέσα σ' αυτό το πλαίσιο υποστηρίζουμε πλήρως τις προσπάθειες του Γ.Γ. των Η.Ε. για μια δίκαιη και διαρκή πολιτική διευθέτηση του Κυπριακού, βασισμένη στα ψηφίσματα του Ο.Η.Ε, www.comecyprus-eu.org.cy

2.2 ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ (acquis communautaire)

Σήμερα το κοινοτικό κεκτημένο αποτελείται από 80.000 περίπου σελίδες,⁶⁴ αλλά συνεχώς μεταβάλλεται, βελτιώνεται και αυξάνεται καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεχίζει να διατηρεί τη συνοχή της και να προχωρεί με το στόχο της εμβάθυνσης, παρά τον αυξανόμενο αριθμό των μελών της. Όλα όσα έχουν επιτευχθεί αναφορικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μέχρι την ημέρα που ένα νέο κράτος εντάσσεται στην Ένωση αποτελούν ένα αδιαίρετο σύνολο, το κοινοτικό κεκτημένο, το οποίο κάθε νέο κράτος - μέλος είναι υποχρεωμένο να αποδεχθεί και να εφαρμόσει αποτελεσματικά. Όπως είναι σήμερα, το κεκτημένο αποτελείται από: το περιεχόμενο, τις αρχές και τους πολιτικούς στόχους των Συνθηκών (περιλαμβανομένων εκείνων της Συνθήκης του Άμστερνταμ), η νομοθεσία που υιοθετήθηκε σύμφωνα με τις Συνθήκες και τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τις δηλώσεις και τα ψηφίσματα που υιοθετούνται στα πλαίσια της Ένωσης, τις κοινές δράσεις, κοινές θέσεις, διακηρύξεις, συμπεράσματα και άλλες πράξεις εντός του πλαισίου της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας, τις κοινές δράσεις, κοινές θέσεις, συμβάσεις που υπογράφονται, ψηφίσματα, δηλώσεις και άλλες πράξεις που συμφωνούνται στο πλαίσιο της συνεργασίας σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, τις διεθνείς συμφωνίες που συνάπτει η Κοινότητα και αυτές που συνάπτουν τα κράτη μεταξύ τους αναφορικά με τις δραστηριότητες της Ένωσης.

Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι δεν επιτρέπεται καμία μόνιμη απόκλιση από το κοινοτικό κεκτημένο⁶⁵. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να συμφωνηθούν προσωρινές αποκλίσεις και μεταβατικές περιόδους με σκοπό να επιτραπεί στο νέο κράτος- μέλος να εναρμονιστεί σταδιακά. Η αρχή της αποδοχής του κεκτημένου πρέπει να διατηρείται. Το Κοινοτικό Κεκτημένο δεν είναι διαπραγματεύσιμο σε καμία περίπτωση

2.3 ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ–ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ;

Η πρώτη φάση της διαδικασίας ένταξης αφορούσε την λεπτομερή εξέταση του βαθμού στον οποίο η νομοθεσία, οι κανονισμοί και οι θεσμοί της Κύπρου συμβάδιζαν με το κοινοτικό κεκτημένο. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται «αναλυτική εξέταση» (acquis screening). Επιπρόσθετα, κάθε χώρα υπέβαλλε το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα για πλήρη εναρμόνιση με το κεκτημένο⁶⁶. Η Κύπρος, μαζί με τις περισσότερες υποψήφιες χώρες, περιλαμβανομένης της, επέλεξε για σκοπούς προγραμματισμού την 1η Ιανουαρίου 2003 ως την υποθετική ημέρα ένταξης στην Ένωση. Η ημερομηνία αυτή ήταν ενδεικτική.⁶⁷

⁶⁴ 2003 Κυπριακή Δημοκρατία, Γραφείο Συντονιστή Εναρμόνισης

⁶⁵ Α Θεοφάνους, Η Κύπρος στην Ε.Ε και το νέο διεθνές περιβάλλον. Προκλήσεις και Προοπτικές. Εκδ. Σιδέρης, σελ 126

⁶⁶ Σ' αυτές τις διμερείς συναντήσεις κάθε υποψήφια χώρα διατύπωνε για πρώτη φορά τις προθέσεις της σχετικά με τη διαπραγμάτευση ειδικών διευθετήσεων στα κεφάλαια στα οποία ανέμενε ότι είτε η εναρμόνιση δεν είναι δυνατή μέχρι την αναμενόμενη ημέρα ένταξης της, είτε θα προκαλούνταν σοβαρά προβλήματα για τη χώρα.

⁶⁷ Η πραγματική ημερομηνία της ένταξης θα εξαρτιόταν από την πρόοδο που θα είχε επιτευχθεί από κάθε υποψήφιο κράτος.

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Η διαδικασία, ως εκ τούτου, περιλάμβανε την αναλυτική εξέταση της προσαρμογής των νόμων, θεσμών και πολιτικών κάθε χώρας σε πολυμερείς και διμερείς συναντήσεις. Για να μπορέσει το κοινοτικό κεκτημένο να συζητηθεί είχε διαιρεθεί για τους σκοπούς των διαπραγματεύσεων σε 31 κεφάλαια, 29 από τα οποία εξετάζονται στο πλαίσιο της αναλυτικής εξέτασης⁶⁸.

Δεν πρόκειται να επιχειρηθεί η αναλυτική εξέταση των κεφαλαίων, ούτε και μπορεί να γίνει λεπτομερής αναφορά. Σκοπός είναι να φανεί το μέγεθος του έργου που πρέπει να επιτελεστεί (ή επιτελέστηκε μέχρι τώρα) γύρω από τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Και μόνο ο αριθμός των κεφαλαίων είναι ενδεικτικός. Επίσης σημασία έχει όχι μόνο το κλείσιμο των κεφαλαίων αλλά και η ουσιαστική εναρμόνιση.

2.4 ΤΑ 29 ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε

Κεφάλαιο 1: Ελεύθερη Διακίνηση Προϊόντων⁶⁹, Κεφ.2: Ελεύθερη Διακίνηση Προσώπων, Κεφ.3: Ελεύθερη Παροχή Υπηρεσιών, Κεφ.4: Ελεύθερη Διακίνηση Κεφαλαίων, Κεφ.5: Εταιρικό Δίκαιο, Κεφ. 6: Πολιτική Ανταγωνισμού, Κεφ.7: Γεωργία, Κεφ.8: Αλιεία, Κεφ. 9: Πολιτική Μεταφορών, Κεφ.10: Φορολογία, Κεφ.11: Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Κεφ.12: Στατιστική, Κεφ.13 : Κοινωνική Πολιτική και Απασχόληση, Κεφ.14: Ενέργεια, Κεφ.15: Βιομηχανική Πολιτική, Κεφ.16: Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, Κεφ.17: Έρευνα και Τεχνολογία, Κεφ.18: Εκπαίδευση και Κατάρτιση, Κεφ.19: Τηλεπικοινωνίες και Τεχνολογίες Πληροφορίας, Κεφ.20: Πολιτισμός και Οπτικοακουστική Πολιτική, Κεφ.21: Περιφερειακή Πολιτική και Διαρθρωτικά Ταμεία., Κεφ.22: Περιβάλλον, Κεφ.23: Προστασία του Καταναλωτή και της Υγείας, Κεφ.24: Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις, Κεφ.25: Τελωνειακή Ένωση, Κεφ. 26: Εξωτερικές Σχέσεις, Κεφ. 27: Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας, Κεφ.28: Οικονομικός Έλεγχος, Κεφ.29: Προϋπολογισμός και άλλες Οικονομικές Πρόνοιες

---

⁶⁸ Δύο κεφάλαια δεν καλύπτονταν από τη διαδικασία αναλυτικής εξέτασης του κεκτημένου. Αυτά ήταν οι «θεσμοί», δηλαδή η μελλοντική συμμετοχή του κράτους- μέλους στους θεσμούς της Ένωσης (Συμβούλιο, Επιτροπή, Κοινοβούλιο, Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ελεγκτικό Συνέδριο καθώς και άλλοι λιγότερο σημαντικοί θεσμοί) και ένα άλλο κεφάλαιο που ονομάστηκε «Άλλα» για το οποίο θα γινόταν αναφορά σε θέματα που δεν είχαν προβλεφθεί προηγουμένως ή που ήταν ιδιαίτερα για την υποψήφια χώρα.

⁶⁹ Τα Κεφάλαια του κ.κ βρίσκονται αναλυτικά στο κείμενο «Comprehensive monitoring report on Cyprus preparations for membership. European Commission” The Chapters of the acquis”, page 15-50. Βλ επίσης www.europa.eu.int

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Τα κεφάλαια έχουν κλείσει ως εξής⁷⁰ :

2ο Εξάμηνο 1998: (Αυστριακή Προεδρία) Έρευνα και Τεχνολογία Εκπαίδευση και Κατάρτιση Πολιτισμός και Οπτικοακουστική Πολιτική Βιομηχανική Πολιτική Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

1ο Εξάμηνο 1999: (Γερμανική Προεδρία) Τηλεπικοινωνίες και Πληροφόρηση -Τεχνολογία Προστασία του Καταναλωτή και της Υγείας Στατιστική Εξωτερικές Σχέσεις Τελωνειακή Ένωση

2ο Εξάμηνο 1999: (Φινλανδική Προεδρία) Οικονομική και Νομισματική Ένωση

1ο Εξάμηνο 2000: (Πορτογαλική Προεδρία) Αλιεία Εταιρικό Δίκαιο Κοινωνική Πολιτική και Απασχόληση Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλεια Οικονομικός Έλεγχος

2ο Εξάμηνο 2000: (Γαλλική Προεδρία) Ελεύθερη Διακίνηση Προϊόντων

1ο Εξάμηνο 2001: (Σουηδική Προεδρία) Ελεύθερη Διακίνηση Κεφαλαίων Ελεύθερη Παροχή Υπηρεσιών Πολιτική Μεταφορών Ενέργεια Ελεύθερη Διακίνηση Προσώπων

2ο Εξάμηνο 2001: (Βελγική Προεδρία) Περιβάλλον Εσωτερική Δικαιοσύνη και Ασφάλεια

1ο Εξάμηνο 2002: (Ισπανική Προεδρία) Γεωργία Περιφερειακή Πολιτική Φορολογία Ανταγωνισμός Προϋπολογισμός

2ο Εξάμηνο 2002: (Δανική Προεδρία) Θεσμοί Άλλα

---

⁷⁰ Πληροφορίες για τα κεφαλαία του κοινοτικού κεκτημένου βρίσκονται στο κείμενο «Comprehensive monitoring report on Cyprus preparations for membership. European Commission» The Chapters of the acquis». Επίσης στα Έγγραφα της Επιτροπής COM (93)313 και COM(1999) 502, τελικό και στο COM 675(2003).

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Η Κύπρος σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση 2003 πριν την ένταξη (11/03)⁷¹ είχε πετύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κ. κ , στους περισσότερους τομείς πολιτικής. Η έκθεση ανέφερε χαρακτηριστικά ότι η Κύπρος αναμενόταν να είναι σε θέση να το εφαρμόσει έως την ημερομηνία προσχώρησης, δηλαδή την 1^η Μάιου 2004. Παράλληλα όμως έπρεπε να λάβει δραστικά και άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση τριών θεμάτων καθοριστικής σημασίας σε δυο κεφάλαια του κοινοτικού κεκτημένου. Αυτά αφορούσαν το τομέα της γεωργίας και ιδίως την προετοιμασία της Κύπρου στη σύσταση του οργανισμού πληρωμών και για στην εφαρμογή μηχανισμών εμπορίου γεωργικών προϊόντων, καθώς και στο τομέα πολιτικής μεταφορών κυρίως όσο αφορά την ασφάλεια των θαλάσσιων μεταφορών.

Παρά το γεγονός ότι η Κύπρος βρισκόταν σε υψηλή θέση και συγκεκριμένα στην πρώτη θέση, μεταξύ των έξι υποψηφίων ως προς ένταξη χωρών, στο κλείσιμο κεφαλαίων ⁷²του Κ.Κ. όσο αφορά την εφαρμογή του Κ.Κ παρουσίαζε αρκετά προβλήματα⁷³.

Η ταχύτητα της Κύπρου ως προπορευόμενης στην υποψήφια ομάδα χώρας, αναφορικά με την τεχνική διαδικασία του *acquis screening*, ήταν αξιοθαύμαστη αφού από το 1993 είχαν δημιουργηθεί περισσότερες από 24 ομάδες εργασίας, οι οποίες επιδόθηκαν στο έργο της εναρμόνισης της κυπριακής νομοθεσίας σύμφωνα με το Κ.Κ.

Τον Ιανουάριο του 1999 ο Ανώτερος Διαπραγματευτής της Ε.Ε., Leopold Maurer, κατά την επίσκεψή του στην Κύπρο, συνεχάρη τη Λευκωσία, για την υποβολή και αποδοχή περισσότερων κεφαλαίων από τις υποψήφιες χώρες.⁷⁴ Λίγο αργότερα, στη Βιέννη, ο επίτροπος Βαν ντε Μπρουκ, χαρακτήρισε την Κυπριακή προσπάθεια εναρμόνισης «*streets ahead of the other accession candidates*». ⁷⁵ Όσο αφορά την τροποποίηση του κυπριακού συντάγματος, ώστε να μπορέσει να καταστεί συμβατό με το ευρωπαϊκό κεκτημένο⁷⁶ αναμένεται να τροποποιηθούν μη θεμελιώδη άρθρα του συντάγματος, έτσι ώστε να επιτευχθεί η αποτελεσματική εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου στην Κύπρο. Η ενσωμάτωση του κοινοτικού κεκτημένου στην εσωτερική έννομη τάξη, όπως συμβαίνει με τις κοινοτικές οδηγίες, ενδέχεται να δημιουργεί θέμα συνταγματικότητας της ουσιαστικής διάταξης του κεκτημένου, το οποίο απαραίτητα πρέπει να ενσωματωθεί στο ημεδαπό δίκαιο. Υπέρτερη ισχύ αποκτά το ευρωπαϊκό κεκτημένο σε σχέση με τις συνταγματικές διατάξεις της Κύπρου.

⁷¹ Έκθεσης Παρακολούθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το βαθμό προετοιμασίας για ένταξη στην Ε.Ε, SEC (2003) 1210, 1211, 1212, Βρυξέλλες , 5.11.2003, COM 675 final

⁷² Η Κύπρος βρίσκεται σε υψηλή θέση στην εφαρμογή του κ.κ , Φιλελεύθερος, 15/11/03, σελ 6

⁷³ Αρμόδιοι κύκλοι στην πρωτεύουσα της Ε.Ε. τόνιζαν πως σε ορισμένα κεφάλαια του Κ.Κ. όπως η Ελεύθερη Διακίνηση Αγαθών ή το Περιβάλλον υπήρχαν πολλά πράγματα που δεν είχαν εφαρμοστεί από την Κύπρο, σε αντίθεση με τις άλλες πέντε υποψήφιες χώρες.

⁷⁴ Σύμφωνα με δημοσιεύματα στο κυπριακό τύπο. Βλ επίσης

⁷⁵ Βλ. Έκθεσης Παρακολούθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το βαθμό προετοιμασίας για ένταξη στην Ε.Ε, SEC (2003) 1210, 1211, 1212, Βρυξέλλες , 5.11.2003, COM 675 final

2.5 ΓΝΩΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΚΥΠΡΟ

Έκθεσης Παρακολούθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κύπρο (5/11/03)⁷⁷.

Η Επιτροπή έκρινε γενικά θετικά το επίπεδο της ετοιμότητας της Κύπρου για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της συμμόρφωσης με τις ανειλημμένες υποχρεώσεις της έναντι του κοινοτικού κεκτημένου. Στην Έκθεση έγινε μια ανασκόπηση της προόδου που σημειώθηκε γύρω από την εφαρμογή του κεκτημένου στην Κύπρο και καταγράφονται οι τομείς στους οποίους έχει επιτευχθεί η απαιτούμενη πρόοδος. Σημειώνεται ότι η Κύπρος έχει επιτύχει υψηλό βαθμό ευθυγράμμισης με το κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής.

Επισημάνθηκαν ορισμένοι τομείς όπου υπήρχαν ακόμη μερικές ελλείψεις και υποδεικνύονται, με καλή θέληση, τα μέτρα που αναμένεται να ληφθούν από Κυπριακής πλευράς για πλήρη συμμόρφωση με το κεκτημένο, σε ζητήματα όπως αυτό της δημιουργίας Οργανισμού Πληρωμών και της ναυτιλιακής ασφάλειας.

Η Κυπριακή Κυβέρνηση⁷⁸, δήλωσε ότι αναγνώριζε πλήρως τις υποχρεώσεις της έναντι της Ένωσης και ότι προβαίνει σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για την πλήρη και έγκαιρη συμμόρφωσή της με το κοινοτικό κεκτημένο⁷⁹.

Θετική ήταν επίσης η αναφορά της Έκθεσης ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή « πιστεύει ακράδαντα ότι μπορεί να εξευρεθεί λύση στο Κυπριακό πρόβλημα πριν την 1η Μαΐου 2004, που θα επιτρέψει την ένταξη μιας ενωμένης Κύπρου και ότι σε περίπτωση που μια συνολική λύση του Κυπριακού δεν επιτευχθεί πριν την ημερομηνία ένταξης, το Πρωτόκολλο 10 της Συνθήκης Προσχώρησης προνοεί την αναστολή του κοινοτικού κεκτημένου στις περιοχές της χώρας που δε βρίσκονται υπό τον έλεγχο της Κυπριακής Κυβέρνησης.»

Η κυπριακή κυβέρνηση εξέφρασε, παράλληλα, την ικανοποίησή της για το περιεχόμενο του Εγγράφου Στρατηγικής που συνοδεύει τις Εκθέσεις Παρακολούθησης και τις Ετήσιες Εκθέσεις Προόδου των υποψηφίων για ένταξη χωρών.⁸⁰ Στο Έγγραφο αυτό σημείωνε, μεταξύ άλλων, ότι, όσον αφορά την Κύπρο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είχε επανειλημμένα υπογραμμίσει την έντονη επιθυμία του για ένταξη μιας ενωμένης Κύπρου αλλά δυστυχώς, οι προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα για εξεύρεση λύσης δεν είχαν επιτύχει. Επισήμανε ταυτόχρονα ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξακολουθεί να πιστεύει ότι υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες για τις δυο κοινότητες να επιτύχουν μια συνολική λύση και τόνιζε ότι η ένταξη μίας ενωμένης Κύπρου θα είναι προς όφελος όλων της Κυπρίων και θα προωθήσει την ειρήνη και την συμφιλίωση και τη σταθερότητα στην περιοχή

Όσον αφορά τις αναφορές της Επιτροπής σχετικά με την Τουρκία, όπως περιλαμβάνονται στην Τακτική Έκθεση Προόδου της Τουρκίας και στο Έγγραφο Στρατηγικής, το Υπουργείο Εξωτερικών επισήμαινε ιδιαίτερα τις αναφορές στην μη-συμμόρφωση της Τουρκίας με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο θέμα της «Υπόθεσης

⁷⁷ Έκθεσης Παρακολούθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το βαθμό προετοιμασίας για ένταξη στην Ε.Ε, SEC (2003) 1210, 1211, 1212, Βρυξέλλες, 5.11.2003, COM 675 final

⁷⁸ υπουργείο εξωτερικών της Κύπρου

⁷⁹ Η Κυπριακή πλευρά είχε ήδη ενημερώσει την Επιτροπή για τις πολύ πρόσφατες εξελίξεις που σημειώθηκαν στην υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί στους τομείς αυτούς, όμως, λόγω στενότητας χρόνου, αυτές δεν κατέστη δυνατό να ενσωματωθούν στο τελικό κείμενο της Έκθεσης.

⁸⁰ Εγγράφου Στρατηγικής που συνοδεύει τις Εκθέσεις Παρακολούθησης και τις Ετήσιες Εκθέσεις Προόδου των υποψηφίων για ένταξη, www.europa.eu.int

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Λοϊζίδου», την αναφορά στο παράνομο της ούτω καλούμενης «συμφωνίας τελωνειακής ένωσης Τουρκίας-ψευδοκράτους» και την προτροπή προς την Τουρκία να παράσχει αποφασιστική υποστήριξη στις προσπάθειες για συνολική λύση του κυπριακού προβλήματος. Σημείωσε επίσης την υποχρέωση όπως η Τουρκία συνάψει Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου με την Κυπριακή Δημοκρατία και άρει τους περιορισμούς στα υπό Κυπριακή σημαία πλοία.

Η Επιτροπή υπόδειξε τέλος, ξεκάθαρα στο Έγγραφο Στρατηγικής ότι η απουσία λύσης του Κυπριακού θα μπορούσε να καταστεί σοβαρό εμπόδιο στις Ευρωπαϊκές φιλοδοξίες της Τουρκίας.

Συμπεραίνουμε ότι με τη διαδικασία αυτή η Κύπρος διαπίστωσε τις ελλείψεις και σε συνεργασία με την Επιτροπή άρχισε να σχεδιάζει τις απαραίτητες αλλαγές που απαιτούσε η εναρμόνιση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο⁸¹.

Η Κύπρος αν και κατάφερε και έκλεισε τα κεφαλαία του κοινοτικού κεκτημένου, έχει να επιτελέσει ακόμα αρκετό και σοβαρό έργο.

Γ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

«ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.»

3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΩΣ ΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Στο παρόν κεφαλαίο, θα αναφέρουμε συνοπτικά την οικονομική κατάσταση στη Κύπρο και τις ευρωπαϊκές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει.

Πρώτη παρατήρηση είναι ότι στη πορεία ένταξης της Κύπρου με την Ε.Ε η Κύπρος έχει εναρμονιστεί, ιδιαίτερα μετά την Γνωμοδότηση τη Επιτροπής.⁸² Η οικονομία της Κύπρου μπορεί να θεωρηθεί ανταγωνίσιμη σε σχέση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.⁸³ Δεύτερη παρατήρηση είναι ότι η Κύπρος βρίσκεται ψηλά στο παγκόσμιο πίνακα των δεικτών της οικονομικής ανάπτυξης. Η προσχώρηση της Κύπρου δεν προσέκρουε στις οικονομικές προδιαγραφές, αλλά στο πολιτικό πρόβλημα, που έχει δημιουργήσει η τούρκικη εισβολή.

Η διαμόρφωση της οικονομίας της Κύπρου (στο νότιο μέρος) ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα του 1974, μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια ραγδαία οικονομική εξέλιξη⁸⁴. Τα πλήγματα της οικονομίας με την τουρκική εισβολή ήταν παρά πολύ σημαντικά. Τα συνοψίζουμε ως εξής:

---

⁸¹ Η αναλυτική εξέταση του κεκτημένου συμπληρώθηκε τον Ιούνιο του 1999.

⁸² <http://www.centralbank.gov.cy>, www.cci.org.cy (Chamber of Commerce), www.mof.gov.cy

⁸³ Τα στοιχεία αναφέρονται κυρίως μέχρι το 2004

⁸⁴ Θεοφανους, , Η Κύπρος στην Ε.Ε και το νέο διεθνές περιβάλλον. Προκλήσεις και Προοπτικές. Εκδ. Σιδερης .

Πλήγματα της οικονομίας της Κύπρου από την Τουρκική εισβολή του 1974⁸⁵

70%	Των πλουτοπαραγωγικών πόρων
65%	Των ξενοδοχείων και τουριστικών καταλυμάτων
87%	Των υπό ανέγερση ξενοδοχειακών μονάδων
83%	Της διακίνησης εμπορευμάτων λόγω κατάληψης του λιμανιού της Αμμοχώστου
40%	Των σχολικών κτιρίων
56%	Της εξόρυξης μεταλλευμάτων
41%	Των κτηνοτροφικών μονάδων
48%	Των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων

Σύμφωνα με διαπιστώσεις και εισηγήσεις του ΚΕΒΕ (Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο) σε σχέση με τον επιχειρηματικό τομέα της Κύπρου⁸⁶ οι επιπτώσεις από την ένταξη στην Ε.Ε προβλέπονταν θετικές. Οι κυριότερες ήταν οι εξής : μεγαλύτερη αγορά, άρση των συναλλαγματικών περιορισμών, εισροή κεφαλαίων, ώθηση για εκσυγχρονισμό και τεχνολογική αναβάθμιση, ευκαιρίες για συνεργασία με τις επιχειρήσεις της Ε.Ε και αύξηση κοινοτικών επενδύσεων κ.λ.π.

Το ΚΕΒΕ υποστήριζε ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση έπρεπε να εξασφαλίσει πριν την ένταξη προενταξιακή χρηματοδοτική και τεχνική βοήθεια όπως θα δινόταν στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Το ΚΕΒΕ κατέγραψε διαπιστώσεις το 1998, όσο αφορούσε την διαπραγματευτική πλευρά επικεντρωμένη σε 16 πτυχές⁸⁷.

Η Κύπρος είχε γίνει οικονομικά ανταγωνίσιμη για την Ε.Ε, αφού έχει πετύχει εκπληκτικά αποτελέσματα , κάτι σαν οικονομικό θαύμα (economic miracle)⁸⁸. Η Κύπρος χαρακτηριζόταν από υψηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, οικονομική σταθερότητα και ικανοποιητικό επίπεδο απασχόλησης.⁸⁹ Τα τελευταία πέντε χρόνια, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης ήταν περίπου 3,8%, ενώ ο πληθωρισμός και η ανεργία ανέρχονταν μόλις στο 2,8% και 3,3% την ίδια χρονική περίοδο. Αξιοσημείωτο δε είναι το γεγονός ότι το βιοτικό της επίπεδο είναι υψηλότερο ακόμη και από ορισμένες χώρες της Ε.Ε..

⁸⁵ Πηγή: Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, Κυπριακό Πρόβλημα, 10/8/2001

⁸⁶ ΚΕΒΕ, Διαπιστώσεις και εισηγήσεις για την Κύπρο στην Ε.Ε, 1998-2000 www.xak.com

⁸⁷ Αυτές αναφέρονται επιγραμματικά : 1) Εξωτερική πολιτική, 2) Ελεύθερη διακίνηση Εμπορευμάτων-Τελωνιακή Ένωση, 3) Βιομηχανία 4)Χρηματοπιστωτική Πολιτική -ΟΝΕ, 5)Υπηρεσίες – Ελευθερία παροχής Υπηρεσιών, Πολιτική των μεταφορών, Τηλεπικοινωνίες και Ταχυδρομεία, Τουρισμός, 6) Υπεράκτιες εταιρίες, 7)Γεωργία και Αλιεία, 8) Κοινωνική πολιτική, Απασχόληση, Ελεύθερη Διακίνηση Ατόμων, Εκπαίδευση και Κατάρτιση. 9)Προστασία καταναλωτή, 10) Ανταγωνισμός και Κρατικές Ενισχύσεις, 11Περιβάλλον,12) Εταιρικό Δίκαιο, 13) Φορολογία, 14)Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, 15)Στατιστική και τέλος 16)Παιδεία

⁸⁸ Economist “Cyprus Miracle in half the Island”, Vol 264, no 699, 1997, pp 50-51

⁸⁹ Έκθεσης Παρακολούθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το βαθμό προετοιμασίας για ένταξη στην Ε.Ε, SEC (2003) 1210, 1211, 1212, Βρυξέλλες , 5.11.2003, COM 675 final

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Η Κύπρος αποτελεί σήμερα σημαντικό τουριστικό προορισμό⁹⁰, κέντρο παροχής υπηρεσιών κυρίως τραπεζικών και ναυτιλιακών, και τηλεπικοινωνιακό κόμβο. Ο τομέας των υπηρεσιών (τουρισμός, μεταφορές, επικοινωνίες, εμπόριο, τραπεζικές εργασίες, ασφάλειες, κτηματομεσιτικές εργασίες, νομικές υπηρεσίες, δημόσια διοίκηση) αποτελεί τον σημαντικότερο τομέα της οικονομίας της χώρας, αντιπροσωπεύοντας το 77% του ΑΕΠ και απασχολώντας το 71% του οικονομικά ενεργά πληθυσμού. Ο τουριστικός τομέας, ο οποίος συνεισφέρει το 9,4% του ΑΕΠ της χώρας απασχολεί το 11% του εργατικού δυναμικού. Η Κύπρος έχει, επίσης, καταστεί σημαντικό ναυτιλιακό κέντρο και, με βάση τον αριθμό των πλοίων που φέρουν τη σημαία της, κατέχει την έκτη θέση παγκοσμίως ως ναυτιλιακή δύναμη.⁹¹

Με την ένταξη στην Ε.Ε αναμένεται να αυξηθεί η προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Ο βιομηχανικός τομέας, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 12,4% του ΑΕΠ και απασχολεί το 14% του εργατικού δυναμικού, είναι αρκετά αναπτυγμένος. Σημαντικότεροι βιομηχανικοί κλάδοι είναι τα τρόφιμα, τα ποτά, ο καπνός, η υφαντουργία, τα είδη ένδυσης και υπόδησης, τα μεταλλικά, χημικά και πλαστικά προϊόντα.

Στη περασμένη δεκαετία η Κύπρος κατόρθωσε πλήρη απασχόληση και ο ρυθμός ανάπτυξης έφτασε στο ετήσιο μέσο όρο 6% ψηλότερης αξίας από την Ε.Κ. Το 1994 η οικονομική ανάπτυξη ήταν 4,5% (σε σύγκριση με 3% της Ε.Κ.) Την ίδια χρονιά αναφέρθηκε στην Κύπρο ποσοστό ανεργίας 2,7% σε σχέση με 11% της Ε.Κ.

Η δημοκρατία της Κύπρου βρίσκεται σε καλύτερη οικονομική θέση από τα περισσότερα κράτη μέλη της Ε.Κ.⁹² Τα οικονομικά κριτήρια των οποίων, η εκπλήρωση ήταν απαραίτητη για την είσοδο στην Ε.Ε, και αποτέλεσαν πρόβλημα για τα περισσότερα κράτη, για την Κύπρο ξεπεράστηκαν πιο εύκολα.

Σύμφωνα με μια πρόσφατη μελέτη του Υπουργείου και του Γραφείου Προγραμματισμού της Κύπρου αναμενόταν αύξηση του ΑΕΠ κατά 4% το 2004. Η εκτίμηση αυτή στηρίχθηκε στην υπόθεση εργασίας πως το διεθνές οικονομικό περιβάλλον θα ήταν ευνοϊκότερο σε σύγκριση με το 2003» και θα οδηγούσε σε θετικές μεταβολές στα κυριότερα μακροοικονομικά μεγέθη.

Τα βασικά οικονομικά μεγέθη για την κυπριακή οικονομία, κατά το 2004 αναμένονται θετικά⁹³ με βάση τις τελευταίες μετρήσεις αλλά και την Eurostat. Συγκεκριμένα ακριβώς το μισό ποσοστό πληθωρισμού είχε η Κύπρος⁹⁴ από τον μέσο όρο του συνόλου των χωρών μελών της Ε.Ε. Τα στοιχεία όμως για το σύνολο της Ε.Ε. δεν ήταν τόσο θετικά εφόσον καταγράφηκε μία σημαντική αύξηση στον πληθωρισμό ο οποίος από 2% που ήταν τον Απρίλιο του 2004 ανέβηκε στο 2,4% το Μάιο.⁹⁵

⁹⁰ www.visitcyprus.gov.cy

⁹¹ Η κεντρική γεωγραφική θέση του νησιού, η παροχή ευρέως φάσματος επαγγελματικών υπηρεσιών, η προηγμένη υποδομή μεταφορών και τηλεπικοινωνιών και η ευρεία γνώση της αγγλικής γλώσσας είναι μερικοί από τους παράγοντες που έχουν συμβάλει ουσιαστικά στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

⁹² Μείωση των ελλειμμάτων καθώς και βελτίωση των οικονομικών δεικτών προέβλεπε για το 2004 το Υπουργείο Οικονομικών της Κυπριακής Κυβέρνησης.

⁹³ Σύμφωνα με τη μελέτη του Υπουργείου, παρουσίαζαν την ακόλουθη εικόνα:

«...Η ανεργία θα παρουσιάσει μικρή μείωση και θα διαμορφωθεί στο 3,4%. Ο πληθωρισμός θα κυμανθεί στο 2% με 2,5%. Στα δημόσια οικονομικά εκτιμάται ότι το έλλειμμα θα μειωθεί στο 3,7% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος θα διαμορφωθεί στο 103,8% του ΑΕΠ....»

⁹⁴ «Η Κύπρος πάει καλά, η Ε.Ε. όχι», Πολίτης, 17/06/04.www.politisnews.com.

⁹⁵ Το Μάιο 2004, οι χαμηλότεροι ετήσιοι ρυθμοί που παρατηρήθηκαν ήταν: στη **Φινλανδία** (-0.1%), **Λιθουανία** (1.0%), **Δανία** (1.1%) και **Κύπρο** (1.2%). Οι χαμηλότεροι ρυθμοί καταγράφηκαν στη **Σλοβακία** (8.2%), **Ουγγαρία** (7.8%), **Λετονία** (6.1%) και **Σλοβενία** (3.9%). Συγκριτικά με τα δεδομένα

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Η Κύπρος με 1,2% είχε τον τέταρτο χαμηλότερο ποσοστό πληθωρισμού. Οι άλλες τρεις χώρες με χαμηλότερα ποσοστά είναι η Δανία με 1,1%, η Λιθουανία με 1% και η Φιλανδία που είχε αρνητικό πληθωρισμό -0,1%. Στην άλλη πλευρά του πίνακα βρίσκονται η Σλοβακία με 8,2% και η Ουγγαρία με 7,8%.⁹⁶

Σύμφωνα με το Economic Freedom Report του Κέντρου Ερευνών Heritage Foundation⁹⁷ η Κύπρος κατατάσσεται 14η παγκοσμίως όσον αφορά το βαθμό οικονομικής ελευθερίας,⁹⁸

Για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, η Ε.Ε στην διάρκεια του 2003, χορήγησε σημαντική χρηματοδοτική βοήθεια ύψους 9 εκατομμυρίων ευρώ⁹⁹. Όσο αφορά το βόρειο τμήμα της Κύπρου, η Ένωση για να το προσεγγίσει μέσω της Επιτροπής εντατικοποίησε κατά το 2003 τις δράσεις πληροφόρησης και διέθεσε 3 εκατομμύρια ευρώ.¹⁰⁰:

3.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ;

Οι ρυθμοί ανάπτυξης της Κύπρου, σύμφωνα με τα στοιχεία της έκθεσης (Νοέμβριος 2003) παρουσίασαν επιβράδυνση το 2002 , αν και παρέμεναν ικανοποιητικοί ενώ ο πληθωρισμός, το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών και το γενικό έλλειμμα σημείωσαν αύξηση. Όσον αφορά τους τομείς του περασμένου έτους είχε σημειωθεί κάποια πρόοδος αλλά απομείναν να αντιμετωπιστούν ορισμένες προκλήσεις. Η απελευθέρωση των υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών, ενέργειας, αεροπορικών μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών έως το 2003 είχε εφαρμοστεί σε ορισμένους τομείς, αλλά θα πρέπει να αρχίσει να εφαρμόζεται στην πράξη και σε άλλους. Η διαδικασία δημοσιονομικής εξυγίανσης απέκλινε σημαντικά από τους στόχους της και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε. Πρόοδος σημειώθηκε σε σχέση με την οικονομική εποπτεία, αλλά απαιτούνται περαιτέρω βελτιώσεις.¹⁰¹

του Απριλίου 2004, ο ετήσιος πληθωρισμός ανήλθε σε είκοσι ένα κράτη-μέλη, μειώθηκε σε ένα και παρέμεινε σταθερός σε άλλα τρία.

⁹⁶ STAT/04/73, www.delcyp.cec.eu.int, The European Commissions Representation.

⁹⁷ Economic Freedom Report, Heritage Foundation., www.heritagefoundation.com

⁹⁸ Μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος Κύπρος Χρυσοστομίδης , το χαρακτήρισε ως μια σημαντική εξέλιξη.

⁹⁹ Η χρηματοδότηση περιλάμβανε τα εξής έργα: έργα υποδομής στις μεγάλες πόλεις του βορείου τμήματος του νησιού, μη επιστρεπτές ενισχύσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, προπαρασκευαστικές μελέτες για την ενσωμάτωση του βορείου τμήματος στην Ένωση μετά την εξεύρεση πολιτικής λύσης για τη διχοτόμηση του νησιού.

¹⁰⁰ Η χρηματοδότηση περιλάμβανε τις εξής δράσεις πληροφόρησης : διοργάνωση σεμιναρίων για το κοινοτικό κεκτημένο τα οποία θα απευθύνονται στους πολίτες του βορείου τμήματος του νησιού, διοργάνωση επισκέψεων στα θεσμικά όργανα της Ένωσης για τους τουρκοκύπριους, διαβουλεύσεις με τις κυπριακές αρχές προκειμένου να βρεθούν τρόποι ενθάρρυνσης της συμμετοχής των πολιτών του βορείου τμήματος στα κοινοτικά προγράμματα, συνεργασία με τα κράτη μέλη, παροχή στήριξης στους πολίτες και τους κοινωνικούς εταίρους του βορείου τμήματος και συνέχιση της μετάφρασης του κεκτημένου στην τουρκική γλώσσα.

¹⁰¹ Πηγές: 1.EUROSTAT: a) Key structural data for the 10 Acceding Countries 5/12/02 b) Key data on the Candidate Countries 13/12/01, c) The GDP of the Candidate Countries 06/08/03

2.EUROPA WEB SITE: www.europa.cec.eu.int/comm/enlargement/candidate.htm

3.Regular Report on Cyprus's progress towards accession (Commission of the European Communities 11/2003)

4.Έκδοση του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πληροφόρησης Jacques Delors (Europa Novas Fronteiras 06/2002)

Σύμφωνα με διάφορες μελέτες, φαίνεται ότι «ο κύκλος του οικονομικού θαύματος» έχει κλείσει¹⁰² Οι επιτυχίες του παρελθόντος έχουν καλλιεργήσει την επανάπαυση και τα κατά καιρούς οικονομικά μέτρα των εκάστοτε κυβερνήσεων, εάν δεν υιοθετηθούν σε μια ολοκληρωμένη οικονομική πολιτική, η Κύπρος είναι πολύ πιθανό να οδηγηθεί σε περιπέτειες.¹⁰³

Η κυπριακή οικονομία μπορεί να βρεθεί μπροστά σε αξεπέραστα προβλήματα ενώ ταυτόχρονα προβάλλονται οι μεγάλες προκλήσεις της λειτουργίας της κυπριακής οικονομίας σε ένα πολύ απαιτητικό ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁰⁴ διαπίστωσε το 2004 την ύπαρξη υπερβολικού δημόσιου ελλείμματος στην Κύπρο και πρότεινε στο Συμβούλιο Υπουργών Οικονομίας της Ε.Ε να απευθύνει σύσταση στην Κυπριακή Δημοκρατία σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα τεθεί τέρμα στην κατάσταση αυτή. Τα κυριότερα συμπεράσματα της Επιτροπής σχετικά με το πρόγραμμα σύγκλισης της Κύπρου είναι τα ακόλουθα: το μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο βασίζεται το πρόγραμμα προβλέπει την επιτάχυνση της αύξησης του ΑΕΠ σε 3,5% το 2004 και σε 4,3% το 2005. Οι εξελίξεις αυτές είναι σύμφωνες με τις εαρινές προβλέψεις 2004 της Επιτροπής. Για το 2006 και το 2007, το πρόγραμμα προβλέπει ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ 4,5%, ο οποίος δεν μπορεί να θεωρηθεί μη ρεαλιστικός εάν ληφθούν υπόψη οι πρόσφατοι ρυθμοί ανάπτυξης της χώρας και η αναμενόμενη ανάκαμψη του τουρισμού.¹⁰⁵

---

¹⁰² Α Θεοφάνους «Η Οικονομία και οι ευθύνες μας», Φιλελεύθερος, 27/06/04

¹⁰³ Στη διαδικασία που οδηγεί στην (ONE-Ευρωζώνη) βρίσκονται από τρεις από τις δέκα νέες χώρες που εντάχθηκαν φέτος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εντασσόμενες στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ERM II). Ωστόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε πρόσφατα «σύσταση» για έγκριση από το Συμβούλιο υπουργών Οικονομίας (Ecofin) σχετικά με το πρώτο πρόγραμμα σύγκλισης της Κύπρου 2004-2007. Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό, το οποίο βασίζεται σε ένα ρεαλιστικό όπως αναγνωρίζει η Επιτροπή μακροοικονομικό σενάριο, προβλέπεται ότι το έλλειμμα θα μειωθεί από 6,3% του ΑΕΠ το 2003 σε λιγότερο από 3% το 2005 και θα συνεχίσει να μειώνεται στη συνέχεια. Η Επιτροπή συνιστά επίσης στο Συμβούλιο να θεωρήσει αυτή την πορεία ως υποχρέωση της Κύπρου για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος που υπάρχει. Με τα δεδομένα αυτά θα απευθύνει σύσταση στην Κύπρο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα τεθεί τέρμα στην κατάσταση αυτή.

¹⁰⁴ Η Επιτροπή ξεκίνησε τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος για την Κύπρο στις 12 Μαΐου. Εξέδωσε γνώμη στις 24/06/04 για την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος και συνέστησε στο Συμβούλιο να λάβει απόφαση σχετικά και να απευθύνει με τη σειρά του συστάσεις στην Κύπρο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα τεθεί τέρμα στην κατάσταση αυτή έως το 2005 το αργότερο.

¹⁰⁵ Στόχος του προγράμματος σύγκλισης είναι η μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κάτω από το 3% του ΑΕΠ το 2005 (από 6,3% του ΑΕΠ το 2003 και 5,2% του ΑΕΠ το 2004) και κάτω από το 2% του ΑΕΠ μέχρι το 2007. Η δημοσιονομική προσαρμογή βασίζεται στη συγκράτηση των δαπανών δημόσιας κατανάλωσης και στη βελτίωση των εσόδων. Ο στόχος για το έλλειμμα καθορίστηκε συνεπώς κατά τρόπο ώστε να τηρείται η τιμή αναφοράς από το 2005 και μετά.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΙ ΕΤΗΣΙΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

		2001	2002	2003	2004	2005
Επίσημα Διεθνή Αποθέματα	εκατ. ΔΚ	1558,4	1741,3	1617,3	1750,5	2147,1
Αφίξεις Τουριστών	% μεταβολή ⁽⁵⁾	0,4	-10,3	-4,8	2,0	5,2
Έσοδα από τον Τουρισμό	% μεταβολή ⁽⁵⁾	6,5	-11,0	-10,4	-3,2	2,4
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών ⁽⁶⁾	% επί του ΑΕΠ	-3,3	-4,5	-2,5	-5,7	-5,9 ⁽⁴⁾
Πληθωρισμός	% μεταβολή ⁽⁵⁾	1,97	2,80	4,14	2,29	2,56
Εγγεγραμμένοι Άνεργοι	% επί του Οικ.ΕΠ	2,9	3,1	3,5	3,6	3,7
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	εκατ. ΔΚ	6103,6	6370,3	6814,8	7254,4	7739,6 ⁽⁷⁾
ΑΕΠ (πραγματικός ρυθμός μεγέθυνσης)	% μεταβολή ⁽⁵⁾	4,1	2,1	1,9	3,9	3,8 ⁽⁷⁾
Κατά κεφαλή ΑΕΠ (ΔΚ)	ΔΚ	8703	8977	9457	9842	10211 ⁽⁷⁾
Κατά κεφαλή ΑΕΠ (PPS) ⁽¹⁾	ΕΕ - 25 = 100	82,9	82,0	79,8	82,6	83,4
Κατά κεφαλή ΑΕΠ (PPS) ⁽¹⁾	PPS	17300	17700	17400	18800	19500
Δημοσιονομικό Πλεόνασμα (+) / Έλλειμμα (-)	εκατ. ΔΚ	-138,7	-283,9	-427,7	-298,8	-185,6 ⁽⁷⁾
Δημοσιονομικό Πλεόνασμα (+) / Έλλειμμα (-)	% επί του ΑΕΠ	-2,3	-4,5	-6,3	-4,1	-2,4 ⁽⁷⁾
Γενική Κυβέρνηση						
Εσωτερικό Δημόσιο Χρέος ⁽²⁾	εκατ. ΔΚ	3016,1	3308,5	3686,5	3785,6	4104,4 ⁽⁷⁾
Εσωτερικό Δημόσιο Χρέος ⁽²⁾	% επί του ΑΕΠ	49,4	51,9	54,1	52,2	53,0 ⁽⁷⁾
Εξωτερικό Δημόσιο Χρέος ⁽²⁾	εκατ. ΔΚ	760,6	844,7	1059,1	1413,1	1338,5 ⁽⁷⁾
Εξωτερικό Δημόσιο Χρέος ⁽²⁾	% επί του ΑΕΠ	12,5	13,3	15,5	19,5	17,3 ⁽⁷⁾
Συνολικό Δημόσιο Χρέος ⁽²⁾	εκατ. ΔΚ	3776,6	4153,3	4745,7	5198,7	5442,9 ⁽⁷⁾
Συνολικό Δημόσιο Χρέος ⁽²⁾	% επί του ΑΕΠ	61,9	65,2	69,6	71,7	70,3 ⁽⁷⁾
Συνολικό Δημόσιο Χρέος ⁽³⁾	εκατ. ΔΚ	5998,1	6559,5	7359,4	7977,3	8485,0 ⁽⁷⁾
Συνολικό Δημόσιο Χρέος ⁽³⁾	% επί του ΑΕΠ	98,3	103,0	108,0	110,0	109,6 ⁽⁷⁾
Συνολικό Εξωτερικό Χρέος ⁽⁸⁾	εκατ. ΔΚ	2213,7	3036,3	3541,4 ⁽⁴⁾	5505,8 ⁽⁴⁾	7173,9 ⁽⁴⁾
Συνολικό Εξωτερικό Χρέος ⁽⁸⁾	% επί του ΑΕΠ	36,3	47,7	52,0 ⁽⁴⁾	75,9 ⁽⁴⁾	92,7 ⁽⁴⁾

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Ε.Ε

1. Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία ΕΕ
2. Εξαιρουμένου του ενδοκυβερνητικού χρέους και των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Κεντρικής Τράπεζας προς το ΔΝΤ
3. Περιλαμβανομένου του ενδοκυβερνητικού χρέους και των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της Κεντρικής Τράπεζας προς το ΔΝΤ
4. Προκαταρκτικά Στοιχεία
5. Ποσοστιαία μεταβολή έναντι αντίστοιχης περιόδου προηγούμενου χρόνου.
6. Από το 1995, τα στοιχεία ισοζυγίου πληρωμών καταρτίζονται στη βάση του νέου ορισμού του κατοίκου όπως καθορίζεται στο ΒΙΠΜ5
7. Ημιτελικά
8. Από το 2002 και μετά, τα στοιχεία καταρτίζονται στη βάση του νέου ορισμού του κατοίκου όπως καθορίζεται στο ΒΙΠΜ5

3.3 ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ/ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ/ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Η Κύπρος αναμένει σημαντικότερα οφέλη αλλά και μεγάλες αλλαγές από την ένταξη της στην Ε.Ε τόσο στην κοινωνία όσο και στην οικονομία της.

Βασικές οικονομικές αλλαγές :

Το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα σε δώδεκα χώρες, δημιούργησε μια νέα, ισχυρότατη οικονομική ζώνη παγκόσμιας εμβέλειας και την ενίσχυση της κοινής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής.¹⁰⁶ Η Κύπρος επιθυμεί να συμβαδίσει σε αυτό το εγχείρημα. Πέρα όμως από το έργο που έχει ήδη συντελεστεί, υπάρχουν σοβαρότατα ζητήματα, τα οποία βρίσκονται σε εκκρεμότητα.¹⁰⁷

Η μελλοντική ένταξη της Κύπρου στην ΟΝΕ και στο Ευρώ αναμένεται να αποφέρει τεράστια οφέλη¹⁰⁸. Το βασικότερο όφελος εκτιμάται ότι θα προκύψει από την εμπέδωση συνθηκών μακροοικονομικής σταθερότητας.¹⁰⁹ Η λειτουργία της αγοράς, η ενίσχυση των συνθηκών ανταγωνισμού, η διαφάνεια των τιμών, η εξάλειψη του κόστους μετατροπής και του συναλλαγματικού κινδύνου, η ενδυνάμωση του χρηματοδοτικού τομέα και της κεφαλαιαγοράς καθώς και η ενδεχόμενη αύξηση των επενδύσεων είναι οφέλη που αναμένονται στην οικονομία της Κύπρου. Στη Κύπρο, υπάρχει το νομικό πλαίσιο και η διοικητική δομή για την υιοθέτηση και τη πλήρη ενσωμάτωση του ευρώ στη κυπριακή αγορά¹¹⁰. Το ΧΑΚ μπορεί να ενεργοποιήσει εσωτερικούς πόρους και να αποτελέσει πόλο έλξης κεφαλαίων στη Κύπρο. Η αναβάθμιση του μπορεί να συμβάλλει στη μετεξέλιξη της Κύπρου σε ένα διεθνές οικονομικό¹¹¹ κέντρο.

Η διεύρυνση θα φέρει σημαντικά οφέλη στους εμπορικούς εταίρους. Μια μεγαλύτερη εσωτερική αγορά: περισσότεροι από 450 εκατομμύρια πολίτες, που αποτελούν περίπου το 18% του παγκόσμιου εμπορίου και συνεισφέρουν περισσότερο από το 25% του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Η επέκταση εφαρμογής των "τεσσάρων ελευθεριών" στα νέα Κράτη Μέλη θα απλουστεύσει και θα αυξήσει την πρόσβαση των τρίτων χωρών στην αγορά της ΕΕ.¹¹²

¹⁰⁶ « Η Ε.Ε. έχει σημασία για τη ζωή μας», Ναυτεμπορική, 25/06/03

¹⁰⁷ «Η Ε.Ε. έχει σημασία για τη ζωή μας», Ναυτεμπορική, 25/06/03. Βλ επ. www.xak.com

¹⁰⁸ Ημερομηνία που αναμένεται η Κύπρος να υιοθετήσει το ευρώ είναι μέχρι το 2008.

¹⁰⁹ Τ.Κληρίδης, Πρώην Υπ. Οικονομικών της Κύπρου. Δημοσίευση στο Υπ. Οικονομικών της Κύπρου.

¹¹⁰ Το Συμβούλιο του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ) στα πλαίσια του στρατηγικού σχεδίου του για τα έτη 2004-2006, προχωρεί στην υλοποίηση πρωτοβουλιών και προγραμμάτων θέτοντας προτεραιότητες στους στρατηγικούς σχεδιασμούς του, προς ανασυγκρότηση και πλήρη αναδιάρθρωση της χρηματιστηριακής αγοράς. www.xak.com

¹¹¹ Α Θεοφάνους, Η Κύπρος στην Ε.Ε και το νέο διεθνές περιβάλλον. Προκλήσεις και Προοπτικές. Εκδ. Σιδέρης, σελ 222

¹¹² Για παράδειγμα, προϊόντα που εισάγονται στην Εσθονία και που πληρούν τα ευρωπαϊκά πρότυπα και κανόνες, μπορούν να διακινηθούν ελεύθερα στη Σουηδία ή την Ελλάδα. Ένας Ιάπωνας επενδυτής που είναι εγκατεστημένος στην Κύπρο θα μπορεί να παρέχει υπηρεσίες σε όλες τις 25 χώρες της ΕΕ με τους ίδιους όρους που ισχύουν για παρόμοιους επιχειρηματίες από όλα τα άλλα Κράτη Μέλη. Κάτι τέτοιο δεν ήταν εφικτό μέχρι σήμερα.

Βασικές αλλαγές στη διακυβέρνηση και την κοινωνία¹¹³

- ◆ Τα μονοπώλια καταργούνται και καθιερώνονται ρυθμίσεις για να διευκολυνθεί η σταθερή πορεία προς τον ανταγωνισμό και η λειτουργία της ελεύθερης αγοράς προς όφελος του καταναλωτή.
- ◆ Ο πολίτης και η μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί αποκτούν προσβάσεις στα όργανα της ΕΕ και έτσι ενισχύεται ο ρόλος τους για κριτική και έλεγχο των πράξεων ή των παραλείψεων της Κυβέρνησης.
- ◆ Η πρόκληση της παγκοσμιοποίησης για πρόοδο και ευημερία στο χώρο της έρευνας, της καινοτομίας, της ανάπτυξης, της τεχνολογίας και της αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού.
- ◆ Το Ευρωπαϊκό μέλλον και συνάμα το μέλλον της Κύπρου ταυτίζεται πλέον με την ευρωπαϊκή και διεθνή οικονομία αλλά και την κοινωνία της γνώσης.
- ◆ Ο πολίτης αποκτά την ιθαγένεια της ΕΕ, (δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια αλλά την εμπλουτίζει και τη συμπληρώνει). Αποκτά, επίσης, δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας, διαμονής και άσκησης εργασίας στον ευρωπαϊκό χώρο, καθώς και της ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών και υπηρεσιών.
- ◆ Ο πολίτης αποκτά το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές του κράτους της ΕΕ, στο οποίο κατοικεί. Αποκτά, επίσης, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹¹⁴.
- ◆ Με τη συμμετοχή της Κύπρου στην Ενιαία Αγορά, που θα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ζώνης του ευρώ, επιχειρηματίες και εργαζόμενοι μπορούν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους χωρίς τους περιορισμούς που ίσχυαν μέχρι σήμερα.
- ◆ Κυπριακά προϊόντα και υπηρεσίες αποκτούν πρόσβαση σε μια τεράστια ενιαία αγορά, που αριθμεί 450 εκ. ανθρώπους.
- ◆ Προωθούνται δράσεις τόνωσης του επιχειρηματικού πνεύματος, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες και ανάγκες των μικρών επιχειρήσεων.
- ◆ Παρέχεται στήριξη στον εργαζόμενο, με τη διασφάλιση των κοινωνικών του δικαιωμάτων και την προστασία του από επαγγελματικές ασθένειες και ατυχήματα.
- ◆ Διασφαλίζονται η πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές, η επαγγελματική κατάρτιση, τα φορολογικά και κοινωνικά πλεονεκτήματα του διακινούμενου εργαζόμενου και της οικογένειάς του.
- ◆ Κατοχυρώνονται οι ίσες ευκαιρίες και η ίση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών στον τομέα της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης.
- ◆ Ο καταναλωτής τυγχάνει καλύτερης προστασίας και αποκτά πρόσβαση σε ποικιλία προϊόντων και υπηρεσιών, με χαμηλότερες τιμές, λόγω του αυξημένου ανταγωνισμού, με ειδικές ρυθμίσεις που επιδιώκουν να συμβιβάσουν την αρχή της ελευθερίας των συναλλαγών με την υγεία και την ασφάλειά του
- ◆ Επιδιώκεται η προστασία της υγείας του πολίτη με την παροχή ποιοτικής και ασφαλούς ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στην επικράτεια της ΕΕ

¹¹³ Βλ. Οδηγός Πληροφοριών με σκοπό την Ενημέρωση του Πολίτη της Κύπρου, ο οποίος περιλαμβάνει χρήσιμες διαδικτυακές διευθύνσεις. Περιλαμβάνει, επίσης, τηλεφωνικούς αριθμούς και ονόματα Λειτουργών της Δημόσιας Υπηρεσίας. Διατίθεται από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Λευκωσία, Κύπρος. http://www.cyprus.gov.cy/portal/portal.nsf/dmlaliens_gr/dmlaliens_gr?OpenDocument

¹¹⁴ Στις ευρωεκλογές που διεξήχθησαν η Κύπρος συμμετείχε μαζικά. Συγκεντρωτικά Αποτελέσματα: 100,0% Εγγεγραμμένοι: 483.311, Ψήφισαν: 350.387, Αποχή: 27,50

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

- ◆ Στον τομέα της εκπαίδευσης διευκολύνεται η κυκλοφορία ανθρώπων και ιδεών, η διακίνηση φοιτητών και εκπαιδευτικών. Παρέχονται ευκαιρίες για συμμετοχή σε κοινοτικά προγράμματα, ενώ αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες για εκμάθηση γλωσσών, δια βίου μάθηση κ.ά.. Επίσης, εφαρμόζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης στα δίδακτρα των Πανεπιστημίων.
- ◆ Εφαρμόζονται συγκεκριμένες πολιτικές και λαμβάνονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος: ποιότητα νερών, έλεγχο βιομηχανικής ρύπανσης, προστασία της ατμόσφαιρας, διαχείριση των αποβλήτων, προστασία της φύσης κ.ά.

Δ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : « Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ Ε.Ε ΚΑΙ Η ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ »

4.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Το Κυπριακό είναι μία περίπτωση διεθνούς προβλήματος εισβολής και κατοχής ενός κράτους-μέλους των Η.Ε. από ένα άλλο κράτος-μέλος των ΗΕ, δηλαδή την Τουρκία. Ο ΟΗΕ, οι ΗΠΑ, η Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν αναλάβει ένα πλήθος από διπλωματικές πρωτοβουλίες με σκοπό την απεμπλοκή της σημερινής κατάστασης, που θεωρείται απαράδεκτη.¹¹⁵

Το πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου αποτέλεσε εμπόδιο στην όλη πορεία της ένταξης της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το κυπριακό ζήτημα αποτελεί μια πολύ ξεχωριστή υπόθεση γιατί χωρίς τη διευθέτηση του πολιτικού προβλήματος η Κύπρος αντιμετώπιζε το ενδεχόμενο να μην εντασσόταν στην Ε.Ε. Μετά το Ελσίνκι μπόρεσε να είναι αισιόδοξη για την πορεία ένταξης της στην Ε.Ε. Το Κυπριακό έχει μπει πια σε πορεία διαπραγμάτευσης για λύση κάτι που τα τελευταία χρόνια προσέκρουε στις τουρκικές αντιρρήσεις.

Το πολιτικό θέμα της Κύπρου επικεντρώνεται σε ορισμένες ουσιαστικές πολιτικές πτυχές, όπως παρακάτω:

- ◆ Το βόρειο τμήμα της Κύπρου σχεδόν το 40% είναι από το 1974 είναι υπό κατοχή¹¹⁶.
- ◆ Μολονότι επίσημα αναγνωρισμένο κράτος της Ε.Ε., είναι η Κυπριακή Δημοκρατία, υπάρχει το ψευδοκράτος το οποίο αναγνωρίζεται μόνο από την Τουρκία και επιδιώκεται από την Άγκυρα η de jure αναγνώρισή του.
- ◆ Ο αυξανόμενος αριθμός των εποίκων, με τους τουρκοκύπριους να μειώνονται ανησυχητικά μαζί με τις αντιδράσεις στο εν λόγω καθεστώς, οδήγησε στο ότι η συντριπτική πλειοψηφία στο Βορρά είναι έποικοι οι οποίοι υποστήριζαν την πολιτική Ντενκτάς.
- ◆ Υπήρχε σημαντικό εμπόδιο στο να εφαρμοστεί το Κ.Κ. σε ολόκληρο το νησί, το οποίο αποτέλεσε «όπλο» πίεσης από τον Ντενκτάς για να προάγει αναγνώριση του ψευδοκράτους.
- ◆ Η «Τουρκική Δημοκρατία της Βορείου Κύπρου», όπως αυτοαποκαλείται, είναι ένα παράνομο και μη αναγνωρισμένο καθεστώς. Η ύπαρξη του οφείλεται στη στρατιωτική και οικονομική υποστήριξη της Τουρκίας.
- ◆ Η τουρκική εισβολή και κατοχή οδήγησε στη βίαιη διαίρεση της διεθνούς αναγνωρισμένης Κυπριακής Δημοκρατίας, ενός κυρίαρχου και ανεξάρτητου κράτους. Η

¹¹⁵ Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Ένωση όριζε κατά τη διάρκεια κάθε προεδρίας έναν ειδικό απεσταλμένο.

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

διαχωριστική γραμμή που διαιρεί το νησί έχει δημιουργήσει ένα φυσικό, ηθικό και κοινωνικό εμπόδιο μεταξύ της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας.¹¹⁷

◆ Τριάντα δυο χρόνια μετά την τουρκική εισβολή και παρά το ότι έχουν ληφθεί μια ολόκληρη σειρά Αποφάσεων των Η.Ε., και προσπάθειες από την ΕΕ η Τουρκία εξακολουθεί να αρνείται να αποσύρει τις στρατιωτικές δυνάμεις κατοχής από την Κύπρο¹¹⁸.

Η διεθνής κοινότητα έχει εκφραστεί σχεδόν ομόφωνα επί του Κυπριακού, μέσω μιας μακράς σειράς Αποφάσεων σε διεθνή fora, όπως η Γενική Συνέλευση και το Συμβούλιο Ασφαλείας των Η.Ε.¹¹⁹, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ομάδα των Αδεσμευτών και η Ομάδα των κρατών της.¹²⁰

4.2 ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΜΕΣΩ Ε.Ε ΚΑΙ Ο.Η.Ε

Τα Ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών :

κάνουν έκκληση, μεταξύ άλλων, για απόσυρση του τουρκικού στρατού (Αποφάσεις **353/1974** του Συμβουλίου Ασφαλείας και **3212/1974**, **37/253/1983** της Γενικής Συνέλευσης) και την ασφαλή επιστροφή των προσφύγων στις οικίες τους (Απόφαση **3212/1974** της Γενικής Συνέλευσης, η οποία αργότερα υιοθετήθηκε από την Απόφαση 365/1975 του Συμβουλίου Ασφαλείας). Επιβεβαιώνουν επίσης ότι η παρούσα κατάσταση είναι ανεπίτρεπτη (Απόφαση 774/1992 Συμβουλίου Ασφαλείας).¹²¹ Σε αυτό το πλαίσιο, στην Απόφασή του **939/1994**, το Συμβούλιο Ασφαλείας επαναλαμβάνει τη θέση του ότι η λύση του Κυπριακού θα πρέπει να βασίζεται σε ένα κυπριακό κράτος με μία και μόνη κυριαρχία και διεθνή προσωπικότητα και με μία και μόνη ιθαγένεια, με εγγυημένη την ανεξαρτησία και την εδαφική του ακεραιότητα, και να περιλαμβάνει δύο πολιτικά ίσες κοινότητες, όπως περιγράφονται στις σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, σε μία δικαιοδική και διζωνική ομοσπονδία, και ότι η λύση θα πρέπει να αποκλείει ένωση εν όλων ή εν μέρει με οποιοδήποτε κράτος, καθώς και οποιαδήποτε μορφή διαίρεσης ή απόσχισης.

Δυστυχώς καμία από τις ανωτέρω Αποφάσεις δεν έχει γίνει αποδεκτή και δεν έχει εφαρμοσθεί από την τουρκική πλευρά. Αντιθέτως, το Νοέμβριο 1983, εν μέσω μιας ακόμη πρωτοβουλία των Η.Ε., ο Τουρκο-κύπριος ηγέτης, με την ώθηση και στήριξη της Τουρκίας, ανακήρυξε τα κατεχόμενα εδάφη της Κύπρου "ανεξάρτητο κράτος". Τα Ψηφίσματα **541**¹²² και **550** του Συμβουλίου Ασφαλείας¹²³ των Ηνωμένων Εθνών, τα οποία το κήρυξαν νομικά άκυρο, ζήτησαν

¹¹⁶ Βλ. "The Cyprus Question, A brief Introduction", Press and Information Office, Republic of Cyprus. www.moi.gov.cy.

¹¹⁷ Ιστορικά αναφέρουμε ότι οι δύο Κοινότητες (ε/κ και Τ/Κ) έζησαν μεταξύ τους αρμονικά για περισσότερα από 300 χρόνια.

¹¹⁸ Επί του παρόντος, περισσότεροι από 35.000 Τούρκοι στρατιώτες βρίσκονται στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, το οποίο χαρακτηρίζεται από τον Γενικό Γραμματέα των Η.Ε. ως μία από τις πλέον στρατικοποιημένες περιοχές στον κόσμο.

¹¹⁹ Πολλές αποφάσεις των Η.Ε., έχουν κατ' επανάληψη ασχοληθεί με την κατάσταση στην Κύπρο

¹²⁰ mfa.gov.gr

¹²¹ Καμία από τις ανωτέρω Αποφάσεις δεν έχει γίνει αποδεκτή από την Τουρκία.

¹²² Βλ. Παραρτήματα. "... The Security Council Calls upon all States not to recognise any Cypriot state other than the Republic of Cyprus;

¹²³ Βλ στο Παράρτημα τα Ψηφίσματα

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

την άμεση ανάκληση του και προέτρεψαν παράλληλα όλα τα κράτη να μην το αναγνωρίσουν. Η Τουρκία είναι το μόνο κράτος στον κόσμο που έχει αναγνωρίσει την παράνομη "Τουρκική Δημοκρατία της Βορείου Κύπρου".

Από πλευράς Ε.Ε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο :

έχει επίσης υιοθετήσει πολλά Ψηφίσματα σχετικά με το Κυπριακό ζήτημα (βλ. Ψήφισμα της **17.11.1983** που αποκηρύσσει την αποσχιστική οντότητα, Ψήφισμα της **15.12.1988** που καταδικάζει την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς στις κατεχόμενες περιοχές, Ψήφισμα της **15.3.1990** που καλεί την Τουρκική Κυβέρνηση να επιδείξει την απαραίτητη πολιτική βούληση και πνεύμα συνεργασίας, προς το σκοπό της επανέναρξης των διακοινοτικών διαπραγματεύσεων, Ψήφισμα της **21.1.1993** που καλεί την Τουρκία να αποσύρει τα κατοχικά στρατεύματά της, Ψήφισμα της **12.7.1995** που εκφράζει την στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προς την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., Ψήφισμα της **28.3.1996** που καταδικάζει τη δήλωση του Τουρκο-κύπριου ηγέτη κ. Ντενκτάς, ότι δεν υπάρχει πια ανάγκη περαιτέρω έρευνας για τους αγνοούμενους από την τουρκική εισβολή, γιατί Τουρκο-κύπριοι άτακτοι στρατιώτες τους έχουν ήδη σκοτώσει, και καλωσορίζει την πρόταση του Προέδρου Κληρίδη για αποστρατικοποίηση της Κύπρου). Στο Ψήφισμα (**4.9.2001**),¹²⁴ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανανέωσε την υποστήριξή του στις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα των Η.Ε. να εξευρεθεί γρήγορα μια συνολική λύση, και στην σταθερή του στάση ότι οποιαδήποτε λύση γίνει αποδεκτή θα πρέπει να βασίζεται στο διεθνές δίκαιο και ότι η οποιαδήποτε λύση του πολιτικού προβλήματος θα πρέπει να σέβεται και να συνάδει με το κοινοτικό κερτημένο. Επιπλέον, τόνιζε ότι, αν η Τουρκία πραγματοποιήσει την απειλή της περί προσάρτησης του βορείου τμήματος της Κύπρου, ως αντίδραση στην ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., κάτι τέτοιο θα εκμηδένιζε τις δικές της φιλοδοξίες για μελλοντική ένταξη στην Ε.Ε., ενώ παράλληλα καταδικάζει τη μονομερή αποχώρηση του κ. Ντενκτάς από τις εκ του σύνεγγυς συνομιλίες στα πλαίσια των Η.Ε.

Από πλευράς Ε.Ε, επίσης αφορά το Συμβούλιο της Ευρώπης :

Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση έχει υιοθετήσει επίσης έναν αριθμό Ψηφισμάτων, τα οποία καταδικάζουν την παράνομη ανακήρυξη ανεξαρτησίας του ψευδοκράτους το 1983. Τα Ψηφίσματα κάνουν έκκληση για αποκατάσταση της ενότητας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου, για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των κατοίκων της νήσου, καθώς και για απόσυρση των ξένων στρατευμάτων (Συστάσεις **974/1983**, **1056/1987**, **Ψήφισμα 816/1984**). Τον Ιανουάριο 2002, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθέτησε την τελευταία αναφορά του κ. Andreas Brsony.¹²⁵ Η ένταξη της **Κύπρου** στην Ε.Ε. πλησίαζε ολοένα και περισσότερο, και πρότεινε, οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων να συμβάλουν στην προσπάθεια

¹²⁴Το Ψήφισμα (4.9.2001) στηρίχθηκε στην αναφορά του Ευρωβουλευτή κ. Jacques Poos,

¹²⁵ Στην αναφορά του αυτή, το Συμβούλιο της Ευρώπης αναγνωρίζει την αυξανόμενη πίεση για εξεύρεση πολιτικής λύσης.

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

εξέυρεσης μιας φόρμουλας, η οποία θα επιτρέψει σε ολόκληρο τον πληθυσμό της Κύπρου να ωφεληθεί από την ένταξη στην Ε.Ε. και να επικεντρωθεί σε συγκεκριμένα πολιτικά ζητήματα. ¹²⁶

Στο πλαίσιο μιας πολιτικής εθνικού ξεκαθαρίσματος, τα στρατεύματα εισβολής ανάγκασαν τους Ελληνοκύπριους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, μετατρέποντας το 28% του Ελληνοκυπριακού πληθυσμού σε πρόσφυγες. Ο τουρκικός στρατός εμποδίζει ακόμα και σήμερα την επιστροφή αυτών των ανθρώπων στα σπίτια τους. Επιπρόσθετα, τα σπίτια τους έχουν κατοικηθεί από Τουρκοκύπριους¹²⁷ και Τούρκους εποίκους που έχουν μεταφερθεί παράνομα από την Τουρκία.¹²⁸ Με τη μεταφορά περισσότερων από 115.000 εποίκων από την Τουρκία και επιπρόσθετα με 35.000 τουρκικό στρατό, οι Τουρκοκύπριοι αποτελούν μειοψηφία. Η μονομερής ανακήρυξη ανεξαρτησίας των κατεχομένων περιοχών της Κύπρου αποτελεί μέρος της πολύχρονης τουρκικής επεκτατικής πολιτικής στο νησί με στόχο τη δημιουργία ενός ξεχωριστού τουρκικού κράτους στην Κύπρο υπό τον πλήρη έλεγχο της Τουρκίας

Η ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή Κοινότητα στην Κύπρο έχουν αποδείξει ότι μπορούν να ζήσουν μαζί ειρηνικά, όπως το έχουν άλλωστε πράξει στο παρελθόν για εκατονταετίες. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των δύο κοινοτήτων είναι τεχνητή και έχει επιβληθεί δια της βίας με την παρουσία του τουρκικού κατοχικού στρατού. Μια νέα στρατηγική πρέπει να ληφθεί, έτσι ώστε να τεθεί ένα τέλος στην αναχρονιστική διαίρεση και κατοχή της Κύπρου

Το Κυπριακό Ζήτημα, αποτελεί μια πολύ ξεχωριστή υπόθεση γιατί αν και η Κύπρος πληρούσε όλα τα οικονομικά κριτήρια παρέμενε το πολιτικό ως το μοναδικό πρόβλημα για ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.

Κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει το γεγονός ότι αν και ήδη βρισκόμαστε σε νέο αιώνα η Κύπρος παραμένει διχοτομημένη και η μισή νήσος από το 1974 είναι υπό κατοχή.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβεβαιώνει το ευρωπαϊκό χαρακτήρα και ταυτότητα της Κύπρου, καθώς επιθυμεί πολιτική διευθέτηση του Κυπριακού Ζητήματος. Το ερώτημα όμως κεντρίζει. Πώς μπορούν οι τέσσερις βασικές ελευθερίες της Ένωσης (ελεύθερη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων), που ουσιαστικά θεσπίζουν το οικοδόμημα της Ένωσης να παραγνωρίζονται, αφού το πρόβλημα παραμένει άλυτο; Υπήρχαν τέσσερα σενάρια τα οποία εξετάστηκαν με βάση τα απαιτούμενα κριτήρια υποψηφιότητας για ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε, πριν την ένταξη. Θεωρούμε ενδιαφέρον να τα αναφέρουμε συνοπτικά. Τα σενάρια προ-ένταξης ήταν τα εξής:

¹²⁶http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/europe_southeastern/cyprus/index1.html

¹²⁷ Όσον αφορά τους Τουρκοκύπριους, αποτελούν πια τη μειοψηφία του πληθυσμού στα κατεχόμενα. Η ανεργία και οι αφόρητες συνθήκες διαβίωσης έχουν αναγκάσει πολλούς Τουρκοκύπριους να εγκαταλείψουν το νησί. Εκτιμάται ότι από το 1974, περισσότερο από 55.000 Τουρκοκύπριοι έχουν μεταναστεύσει.

¹²⁸ Με την πάροδο του χρόνου, το καθεστώς που εγκαθιδρύθηκε στις κατεχόμενες περιοχές, έχει εξαλείψει σταδιακά κάθε στοιχείο του χριστιανικού και ελληνικού πολιτισμού. Τα ελληνικά τοπωνύμια, που είχαν επιβιώσει της Οθωμανικής κυριαρχίας, έχουν αντικατασταθεί με τουρκικά. Εκκλησίες έχουν λεηλατηθεί ή μετατραπεί σε μουσουλμανικά τεμένη και στάβλους, αρχαία μνημεία αφέθηκαν απροστάτευτα και τεχνουργήματα έχουν παράνομα αφαιρεθεί και πωληθεί στη μαύρη αγορά τέχνης ανά το παγκόσμιο. Σήμερα, οι κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου θυμίζουν τουρκική επαρχία

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

1. Λύση του προβλήματος πριν την ένταξη

Το πρώτο σενάριο αφορά ένα διακανονισμό μεταξύ των δύο κοινοτήτων ούτως ώστε αφού το πολιτικό πρόβλημα θα έχει λυθεί η Κύπρος θα μπορούσε να ενταχθεί πλήρως, δυναμικά και ανταγωνιστικά. Το πιο πάνω σενάριο φαινόταν σαν η πιο εμφανής λύση αλλά τελικά δεν πραγματοποιήθηκε.

2. Προσχώρηση στην Ε.Ε. με χαλαρή ομοσπονδία (federation)

Το δεύτερο σενάριο δεν πρέπει να κατανοηθεί σαν απαλλακτική λύση αλλά σαν μία πιο συγκεκριμένη έκδοση προτείνοντας ένα σκελετό που είχε βελτιωθεί από τον Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. στα πλαίσια της «δέσμης ιδεών». Σύμφωνα με αυτό η κυβέρνηση της ομοσπονδίας θα ήταν υπεύθυνη για την εξωτερική πολιτική, άμυνα, νομικά και πολιτικά πεδία, κεντρικό σύστημα τραπεζών, τμήμα μετανάστευσης, ταχυδρομεία, τηλεπικοινωνίες, θέματα περιβάλλοντος.¹²⁹ Η κυβέρνηση ομοσπονδίας αποτελείται από τον πρόεδρο και αντιπρόεδρο εναλλακτικά. Το Σ.Υ. αποτελείται από Έλληνες και Τουρκοκυπρίους σε μια σχέση 70/30. Η ίδια σχέση αναφέρεται και στη Βουλή. Μια δεύτερη Βουλή με τη σχέση 50/50 θα εγκαθιδρυόταν.¹³⁰

3. Διπλή προσχώρηση στην Ε.Ε.

Το τρίτο σενάριο πρότεινε δύο ανεξάρτητες κυπριακές πλευρές στην καλύτερη συνένωση σε μια σχέση χαλαρής ομοσπονδίας. Το κυρίως πρόβλημα ήταν ότι η διπλή προσχώρηση στην Ε.Ε. είναι απόλυτα μη αποδεκτή εξαιτίας της αντίθεσης με την διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση στην Κύπρο και τις αποφάσεις της διεθνούς κοινότητας..

4. Διπλή προσχώρηση με ένα ευμετάβλητο διακανονισμό

Το τελευταίο αναφέρεται στο μέρος που διοικείται από τη κυβέρνηση της Κύπρου το οποίο θα μπορούσε να εισχωρήσει στην ένωση ενώ το άλλο το οποίο διοικείται από την τουρκική πλευρά θα έχει την προοπτική ένταξης στο μετέπειτα μέλλον. Αυτό το σχέδιο χρησιμοποιήθηκε για την ένταξη της Γερμανίας. Αυτό το μοντέλο αναθεωρεί το επιχείρημα της ένωσης να εγκαθιδρύσει σχέσεις μεταξύ της Ε.Ε. και του νησιού.¹³¹

¹²⁹ Όλα τα άλλα πολιτικά πεδία θα ήταν στην υπευθυνότητα των δύο κυβερνήσεων. Αυτά θα περιελάμβαναν το σύστημα εκπαίδευσης, γεωργίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης και οικονομικής πολιτικής

¹³⁰ Βασικά προβλήματα προκύπτουν όμως γιατί πώς θα μπορούσε η Κοινή Διεθνής Αγορά να λειτουργήσει όταν η οικονομική πολιτική δεν ασκείται αποκλειστικά από την κεντρική κυβέρνηση

¹³¹ Το πρόβλημα βρίσκεται στο κατά πόσο η Ε.Ε. θα υποστηρίξει την δημοκρατία σε περίπτωση στρατιωτικής επίθεσης και κατά πόσο σε μια διαμάχη με απειλή όπλων θα είναι ένας αντίπαλος – συνέταιρος

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Η ένταξη της Κύπρου θεωρήθηκε από την ελληνική πλευρά όχι μόνο επιθυμητή αλλά σαφώς εφικτή και ταυτόχρονα επιβαλλόμενη. Η επίσημη θέση της ελληνικής και κυπριακής πλευράς είναι η διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία. Σε αντίθεση με την τουρκική επίσημη θέση η οποία υποστηρίζει τη συνομοσπονδία.

Μετά το Ελσίνκι, ιδιαίτερα, μπορούσαμε να είμαστε αισιόδοξοι για την πορεία ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε.¹³² Το Κυπριακό είχε μπει σε πορεία διαπραγμάτευσης για λύση κάτι που τα τελευταία χρόνια προσέκρουε στους γνωστούς όρους του Ντεκτάς. Οι αποφάσεις του Ελσίνκι δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για να αλλάξει το πρόσωπο της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Το Ελσίνκι αποτέλεσε πια «άλλο πλαίσιο» μια καινούργια σελίδα και η Ελλάδα έπαιξε «ευφώς το χαρτί που είχε». Το γεγονός ότι η Ελλάδα συναίνεσε στη υποψηφιότητα της Τουρκίας την απέμπλεξε από τις τριβές με τις χώρες της Ένωσης. Η Ε.Ε. ήθελε την ένταξη της Κύπρου στην κοινότητά της, η Κύπρος μπορούσε κατά γενική ομολογία και η Ελλάδα συμπαραστάθηκε και την υποστήριξε σε όλα τα επίπεδα.

4.3. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ¹³³

Κύκλος συνομιλιών (1999-2000)

◆ ΠΡΩΤΟΣ ΓΥΡΟΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ:

Στις 3 Δεκεμβρίου 1999 αρχίζουν στην Νέα Υόρκη οι εκ του σύνεγγυς συνομιλίες για επίλυση του Κυπριακού μεταξύ του κ. Κληρίδη και του κ. Ντεκτάς. Οι συνομιλίες γίνονται εκ του σύνεγγυς, δηλαδή με ξεχωριστές επαφές διότι ο κ. Ντεκτάς αρνείται από τις 25 Αυγούστου 1977 όταν αποχώρησε από τις συνομιλίες, να συναντηθεί πρόσωπο με πρόσωπο με τον κ. Κληρίδη εκτός και αν αναγνωρίζονταν ως ισότιμος πρόεδρος. Ο Άλβαρο Ντε Σότο αναλαμβάνει καθήκοντα ειδικού απεσταλμένου του Γ.Γ για το Κυπριακό. Στη Σύνοδο Κορυφής στο Ελσίνκι (11-12-1999) αποφασίζεται η άρση του βέτο για την υποψηφιότητα της Τουρκίας. Πολύ σημαντικό στοιχείο είναι ότι αποσυνδέεται η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ από την επίλυση του Κυπριακού. Στις 14-12 ολοκληρώνεται στη Νέα Υόρκη ο πρώτος γύρος συνομιλιών, ο οποίος όμως δεν κατέληξε πουθενά.

◆ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΥΡΟΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ:

Στις 31 Ιανουαρίου του 2000 ξεκινά στη Γενεύη ο Δεύτερος γύρος των εκ του σύνεγγυς συνομιλιών. Το πολιτικό κλίμα είναι σαφώς βελτιωμένο λόγω της απόφασης στο Ελσίνκι αλλά και της καλύτερης των Ελληνοτουρκικών σχέσεων μετά τους σεισμούς στη Τουρκία. Παρ' όλα αυτά όμως οι συνομιλίες δεν καταλήγουν πουθενά παρόλο που ο Κόφι Ανάν δηλώνει ότι προσδοκούσε λύση μέχρι το τέλος του χρόνου¹³⁴.

¹³² «.....9.β) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τονίζει ότι η επίλυση του πολιτικού προβλήματος θα διευκολύνει την ένταξη της ΚΚύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν μέχρι την ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων ένταξης δεν έχει επιτευχθεί λύση, η απόφαση του Συμβουλίου όσον αφορά την ένταξη θα ληφθεί χωρίς η ανωτέρω να αποτελέσει προϋπόθεση. Εν προκειμένω, το Συμβούλιο θα λάβει υπόψη όλα τα σχετικά στοιχεία. », Συμπεράσματα Προεδρίας Ελσίνκι 10 /12/99 κ 11/12/1999.

¹³³ Βλ Υπ. Κύπρου, κυπριακές και ελληνικές εφημερίδες,

¹³⁴ Απαντώντας ο Ισμαήλ Τζεν στον Κόφι Ανάν δήλωσε ότι «η λύση είναι πιθανή μόνο αν υπάρξει αναγνώριση της Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου. Βλέπε «Αφιέρωμα στο Κυπριακό», Φιλελεύθερος, ...

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

◆ ΤΡΙΤΟΣ ΓΥΡΟΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ.

Ο τρίτος γύρος ξεκινά στις 5 Ιουλίου και χωρίζεται σε δύο φάσεις. Οι συνομιλίες ολοκληρώνονται την 1^η Αυγούστου και καταλήγουν ακόμα μια φορά σε αδιέξοδο. Για πρώτη φορά όμως οι Τουρκοκύπριοι αντιδρούν στην αδιάλλακτη στάση του Ντεκτάς και με αφορμή την κατάρρευση έξι τραπεζών στα κατεχόμενα στο βόρειο τμήμα της Κύπρου στις 24 Ιουλίου του 2002 βγαίνουν στους δρόμους και συγκρούονται με την αστυνομία όπου και δημιουργούνται επεισόδια.

◆ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΓΥΡΟΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ:

Ο Τέταρτος γύρος των συνομιλιών διαρκεί από την 1^η μέχρι τη 10^η Οκτωβρίου του 2000. Ο Γ.Γ των Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν παραδίδει στους Κληρίδη και Ντεκτάς εντεκασέλιδο έγγραφο, στο οποίο περιγράφει τις αρχές της λύσης στα βασικά ζητήματα όπως, συνταγματικό, εδαφικό περιουσίες ασφάλεια. Αυτό αποτελεί και την αρχή του σχεδίου Ανάν. Ο Ντεκτάς διαμαρτύρεται και με τη σύμφωνη γνώμη και της Άγκυρας αποχωρεί από τις συνομιλίες απαιτώντας την αναγνώριση του Τουρκοκυπριακού Κράτους.

Οι Συνομιλίες συνεχίζονται

Στις 19 Νοεμβρίου του 2001 ο Ντεκτάς αποφασίζει να συμμετέχει και πάλι σε συνομιλίες αλλά αυτή τη φορά πρόσωπο με πρόσωπο με τον Ελληνοκύπριο ηγέτη. Η επανέναρξη των συνομιλιών για τη λύση ξεκινάει στις 4 Δεκεμβρίου, οπότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συναντήθηκε με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη κ. Ντεκτάς με την παρουσία του ειδικού συμβούλου κ. Ντε Σότο¹³⁵. Ο Άλβαρο Ντε Σότο μετά το πέρας της συνάντησης ανακοίνωσε ότι ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Κληρίδης και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης κ. Ντεκτάς συμφώνησαν τα ακόλουθα: Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών στα πλαίσια των καλών του υπηρεσιών θα καλούσε τους δύο ηγέτες σε απευθείας συνομιλίες οι οποίες θα διεξάγονταν στην Κύπρο και θα άρχιζαν στα μέσα Ιανουαρίου του 2002 σε κτίριο των Η.Ε. Δεν θα υπήρχαν προϋποθέσεις, όλα τα θέματα θα τίθονταν στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων. Θα συνέχιζαν αν διαπραγματεύονται με καλή πίστη μέχρι την επίτευξη μιας συλλογικής διευθέτησης και τίποτα δεν θα θεωρείτο ότι έχει συμφωνηθεί μέχρι να συμφωνηθούν όλα. Με βάση την πιο πάνω συμφωνία, οι δυο ηγέτες πραγματοποίησαν την πρώτη τους συνάντηση στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας στις 16 Ιανουαρίου 2002 και αποφάσισαν να πραγματοποιούν τρεις συναντήσεις την εβδομάδα. Μέχρι τις 2 Ιουλίου 2002, πραγματοποιήθηκαν τέσσερις γύροι συνομιλιών χωρίς την επίτευξη προόδου, παρά το γεγονός ότι ο στόχος που τέθηκε για επίτευξη συμφωνίας ήταν ο Ιούνιος 2002. Στις 6 Σεπτεμβρίου 2002 στο Παρίσι και το διήμερο 3-4 Οκτωβρίου 2002 στη Ν. Υόρκη ο κ. Ανάν είχε εντατικές διαβουλεύσεις με τους ηγέτες των δυο κοινοτήτων για τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των δυο πλευρών.

Το Πρώτο Σχέδιο Ανάν

Στις 11 Νοεμβρίου 2002, ένα μήνα πριν την απόφαση της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ από τη Σύνοδο Κορυφής της Κοπεγχάγης, ο Γ.Γ. των ΗΕ επέδωσε στις δυο πλευρές λεπτομερές σχέδιο για συνολική διευθέτηση του Κυπριακού ζητώντας από τους δυο ηγέτες να εκφράσουν την αντίδρασή τους σε μια βδομάδα. Στις 18 Νοεμβρίου 2002 ο Πρόεδρος Κληρίδης επέδωσε την

¹³⁵ Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στην οικία του αναπληρωτή του ειδικού αντιπροσώπου των ΗΕ στη Κύπρο

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

απάντηση της ελληνοκυπριακής πλευράς στον κ. ντε Σότο, εκφράζοντας την ετοιμότητά του να αρχίσει διαπραγματεύσεις χωρίς καθυστέρηση με βάση το έγγραφο ενώπιον των δυο ηγετών. Η τουρκοκυπριακή πλευρά, με καθυστέρηση εννιά ημερών, (27.11.2002) απάντησε επίσης ότι αποδέχεται το έγγραφο ως βάση για διαπραγματεύσεις. Στις 10 Δεκεμβρίου 2002 ο κ. ντε Σότο επέδωσε στις δυο πλευρές επιστολές του ΓΓ των ΗΕ με αναθεώρηση της προταθείσας Βάσης για Συμφωνία για μια Συνολική Διευθέτηση του Κυπριακού Προβλήματος, που διαβιβάστηκε στις 11.11.2002.

Τα Βασικά Σημεία του Σχεδίου Ανάν,¹³⁶ τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο επίπονης και σκληρής διαπραγμάτευσης¹³⁷ προέβλεπαν τα ακόλουθα:

- ◆ **Κράτος** : Πολιτική ισότητα δύο συστατικών κρατών με μία κυριαρχία και μία ενιαία διεθνή προσωπικότητα¹³⁸
- ◆ **Ιθαγένεια**: Μια ενιαία κυπριακή ιθαγένεια που θα αποδίδεται από την κεντρική κυβέρνηση.
- ◆ **Διακυβέρνηση**: Εξαμελές προεδρικό Συμβούλιο συνιστάμενο από 4 Ελληνοκυπρίους και 2 Τουρκοκύπριους με εναλλασσόμενη προεδρία κάθε δέκα μήνες στη βάση δύο προς ένα¹³⁹.
- ◆ **Εδαφικό**: Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος με έκταση 28,5% και την απόδοση της Μόρφου και της Αμμοχώστου με δυνατότητα επιστροφής έως 85.000 προσφύγων¹⁴⁰.
- ◆ **Αποστρατικοποίηση**: Χρονοδιάγραμμα αποστρατικοποίησης.
- ◆ **Αστυνόμευση**: Ομοσπονδιακή Αστυνομία με αρμοδιότητες αντιμετώπισης προβλημάτων λαθρεμπορίου, λαθρομετανάστευσης και διακίνησης ναρκωτικών.
- ◆ **Έποικοι**: Διαδικασία απόδοσης περιουσιών και αντιμετώπισης των εποίκων.
- ◆ **Δικαιοσύνη**: Λειτουργία συνταγματικού δικαστηρίου επίλυσης διαφορών, αποτελούμενο από τρεις ελληνοκύπριους δικαστές, τρεις τουρκοκύπριους και τρεις αλλοδαπούς δικαστές¹⁴¹

Στις 18 Νοεμβρίου του 2002, ο πρόεδρος Κληριδης επέδωσε την απάντηση της ε/κ πλευράς στον κ. Ντε Σοτο, εκφράζοντας την ετοιμότητα του να αρχίσει διαπραγματεύσεις χωρίς καθυστερήσεις με βάση το έγγραφο. Η τ/κ πλευρά στις 27/11/02, με καθυστέρηση επτά ημερών απάντησε επίσης ότι αποδέχεται το έγγραφο ως βάση για διαπραγμάτευση.

¹³⁶ Το πολυσέλιδο έγγραφο του Γ.Γ του ΟΗΕ, έκτασης 137 σελίδων επιδόθηκε στο κ. Ντενκτας και κ. Κληριδη στις 11/11/02 ταυτόχρονα. Το έγγραφο συνοδευόταν από μια επιστολή, στην οποία εκφραζόταν η «ενχή» του Γ.Γ να επιτευχθεί μια καταρχήν συμφωνία επί του πλαισίου λύσης, χωρίς να γίνει δεκτό να απορριφθεί «όπως είναι», αλλά να δοθεί μια απάντηση και από τις δυο πλευρές θετική ή αρνητική για έναρξη νέων διαπραγματεύσεων επί του σχεδίου.

¹³⁷ Κ. Σημίτης, «Δήλωση του Πρωθυπουργού», Γραφείο Τύπου Πρωθυπουργού, 11-11-2002

¹³⁸ «Όλο το σχέδιο για την Κύπρο. Η πρόταση του Κόφι Ανάν», ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ, 13-11-2002. Βλέπε επίσης Καρανασοπούλου Ε., «3 'συν' και 1 'πλυν' στο Σχέδιο Ανάν», ΤΑ ΝΕΑ, 12-11-2002

¹³⁹ Σπανού Α., «Σε 30 Χρόνια η Επιστροφή των Προσφύγων», ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, 12-11-2002

¹⁴⁰ Μελέτης Ν., «Μπροστά στο πιο σημαντικό βήμα μετά από 28 χρόνια», ΤΟ ΕΘΝΟΣ, 12-11-2002

¹⁴¹ Μαρκίδης Α., «Η Πρώτη Αξιολόγηση στο Εθνικό Συμβούλιο», ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 14-11-2002

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Αναθεωρημένο Σχέδιο Αναν

Στις 10 Δεκεμβρίου του 2002, ο κ. Ντε Σοτο επέδωσε και στις δυο πλευρές επιστολές του Γ.Γ των ΗΕ με αναθεώρηση της προταθείσας βάσης για Συμφωνία για μια συνολική διευθέτηση του κυπριακού ζητήματος, που όπως αναφέραμε προηγούμενος διαβιβάστηκε στις 11/11/02. Το Νέο Αναθεωρημένο Σχέδιο Αναν προέβλεπε τροποποιήσεις σε διάφορα σημεία:

- ◆ **στο θέμα των εποίκων**, γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στον αριθμό των εποίκων που θα παραμείνουν στην Κύπρο και στο σημείο του πρώτου σχεδίου που είχε αφηθεί κενό για συμπλήρωση πριν την υπογραφή αναφέρεται τώρα ο αριθμός 33.000. Έτσι, με την πρόνοια αυτή, υπολογίζεται ότι συνολικά οι έποικοι που θα παραμείνουν, περιλαμβανομένων όσων γεννήθηκαν στην Κύπρο, ανέρχονται σε 40.000.
- ◆ **Η μεταβατική περίοδο της συμπροεδρίας** που μειώνεται κατά τι, αλλά προστίθεται η ρήτρα ότι θα πρέπει να δοθεί ψήφος εμπιστοσύνης από τη βουλή της κάθε συστατικής πολιτείας.
- ◆ **Όσο αφορά τον αριθμό των ελληνικών και τουρκικών στρατευμάτων** που θα παραμείνουν, αυτός δεν καθορίζεται αλλά αναφέρεται ότι ο αριθμός θα προστεθεί πριν την υπογραφή.
- ◆ **Αναφορικά με τον αριθμό των Ε/Κ που θα επιστρέψουν υπό τ/κ διοίκηση**, το αναθεωρημένο έγγραφο προτείνει μείωση του ανώτατου ορίου των Ε/Κ που θα επιστρέψουν από 33% σε 28%, αλλά επιταχύνει την επιστροφή.
- ◆ το ανώτατο όριο επιστροφής των προσφύγων γίνεται 28% σε 15 χρόνια αντί 33% σε 20 χρόνια¹⁴²
- ◆ Σημειώνεται επίσης ότι στα πέντε χρόνια θα μπορέσει να επιστρέψει το 8%, στα 10 χρόνια 18%, και στα 15 χρόνια 28%.
- ◆ Υπάρχει επίσης πρόνοια ότι όσοι Ε/Κ δεν θα εγκατασταθούν στην τ/κ συστατική πολιτεία, θα έχουν το δικαίωμα να διανυκτερεύουν μέχρι τρία βράδια την εβδομάδα σε αυτήν.
- ◆ Στο αναθεωρημένο σχέδιο υπάρχει πρόνοια στα 25 χρόνια να μπορεί να αναθεωρηθούν οι διευθετήσεις της επιστροφής με στόχο να απαλειφθούν οι οποιοδήποτε περιορισμοί.
- ◆ Σε ό,τι αφορά την **εδαφική πτυχή** του σχεδίου, προτείνεται ο χάρτης Β με την Καρπασία αλλά δίδεται στους Τ/Κ ένα τ/κ χωριό στην περιοχή Τηλλυρίας, ενώ στην ε/κ πλευρά δίδονται κάποιες επιπρόσθετες γειτονιές στο Βαρώσι και στον Άγιο Δομέτιο
- ◆ Σύμφωνα με το χάρτη που προτείνεται επιστρέφουν περίπου 4,000 με 4,500 ακόμα περισσότεροι Ε/Κ υπό ε/κ διοίκηση.

Στην επιστολή του ο Γ.Γ ζήτησε από τους δυο ηγέτες να δώσουν στην αναθεωρημένη πρόταση επείγουσα προσοχή με στόχο την επίτευξη μιας συμφωνίας, ούτως ώστε η Κύπρος να εντασσόταν επανενωμένη στην Ε.Ε.¹⁴³

¹⁴² βλ. Αδαμ Κ., «Αναν Εδώ και τώρα», Ελευθεροτυπία, 11/02/02

¹⁴³ Ο Γ.Γ ζήτησε και από τις δυο πλευρές να ήταν διαθέσιμες στο ΕΣ της Κοπεγχάγης, που θα πραγματοποιούνταν. Στην επιστολή του ανέφερε χαρακτηριστικά ότι... «η Κύπρος έχει ραντεβού με την ιστορία... αυτό δεν πρέπει να χαθεί...»

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις 13 Δεκεμβρίου 2002, αποφάσισε ότι η Κύπρος, μαζί με άλλες εννέα υποψήφιες για ένταξη χώρες, όπως ενταχθεί στην ΕΕ την 1η Μαΐου 2004, χωρίς οποιεσδήποτε προϋποθέσεις. Έτσι, η ένταξη πραγματοποιήθηκε χωρίς όμως την επίλυση του Κυπριακού.¹⁴⁴ Τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας εξέφρασαν την άποψη ότι η πρόταση που υποβλήθηκε στις 11 Νοεμβρίου, και αναθεωρήθηκε στις 10 Δεκεμβρίου, προσφέρει μοναδική ευκαιρία για επίτευξη διευθέτησης στις προσεχείς εβδομάδες. Εξέφρασαν λύπη που η τουρκοκυπριακή ηγεσία δεν ανταποκρίθηκε εγκαίρως στις πρωτοβουλίες του Γ.Γ και ζήτησαν εποικοδομητικές προσπάθειες από μέρους της για επίτευξη διευθέτησης, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που προτάθηκε από το Γενικό Γραμματέα.¹⁴⁵

Τρίτο και τέταρτο Σχέδιο Ανάν

Στις 16.2.2003 στην Κύπρο πραγματοποιήθηκαν Προεδρικές Εκλογές και ο κ. Τάσος Παπαδόπουλος ανακηρύχθηκε νέος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας.¹⁴⁶

Το τρίτο σχέδιο Ανάν για συνολική λύση του Κυπριακού, επιδόθηκε στα δυο μέρη από τον ίδιο το Γ.Γ των ΗΕ στις 26 Φεβρουαρίου 2003, και εντοπίζονται βασικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με το προηγούμενο σχέδιο.¹⁴⁷ Στις 10 Μαρτίου πραγματοποιείται η Διάσκεψη της Χάγης η οποία όμως καταρρέει. Ο Γ.Γ κηρύσσει αδιέξοδο και ανακοινώνει τον τερματισμό της πρωτοβουλίας του.¹⁴⁸ Δεσμεύεται να επανέλθει μόνο αν του αναγνωριστεί επιδιαιτητικός ρόλος, για να συμπληρώσει το σχέδιο σε περίπτωση διαφωνίας και να το παραπέμψουν οι δυο πλευρές σε δημοψηφίσματα. Στις 5 Φεβρουαρίου 2004, ο Γ.Γ απευθύνει πρόσκληση στο Παπαδόπουλο και Ντενκτας, αλλά και σε Ελλάδα για συνομιλίες στην Νέα Υόρκη. Ο Ανάν εισηγείται συγκεκριμένη διαδικασία για τις νέες συνομιλίες η οποία θα κατέληγε σε δημοψηφίσματα την 21^η Απριλίου και στην οποία τελικά είχε ρόλο επιδιαιτητικό. Ακολούθησε η υπογραφή της προσχώρησης της Κύπρου στην ΕΕ στη στοά του Αττάλου, στις 16/04/03, χωρίς την διευθέτηση του κυπριακού ζητήματος. Ο Ντενκτας ανακοινώνει την άρση των περιορισμών στη διακίνηση προς το βόριο-κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου¹⁴⁹.

¹⁴⁴ Ο Ντενκτας αρνήθηκε να μεταβεί στην Κοπεγχάγη και έστειλε τον «Υπουργό Εξωτερικών» Ερτογουρογλου, χωρίς όμως να έχει εξουσιοδότηση να υπογράψει

¹⁴⁵ Τα μέλη του Συμβουλίου επέστησαν την προσοχή στη μοναδική ευκαιρία που υπάρχει για διευθέτηση αυτού του μακροχρόνιου προβλήματος και στα οφέλη για όλους τους ενδιαφερομένους εάν ενεργήσουν κατ' αυτόν τον τρόπο, ώστε όλοι οι Κύπριοι να μπορέσουν να επωφεληθούν από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Προέτρεψαν όλους τους ενδιαφερομένους να αδράξουν την ιστορική ευκαιρία να επιτύχουν μία ειρηνική, δίκαιη και διαρκή διευθέτηση στο Κυπριακό πρόβλημα προς όφελος όλου του λαού της και της ευρύτερης περιοχής

¹⁴⁶ Ο Παπαδόπουλος, αποτέλεσε τον υποψήφιο της συμμαχίας μεταξύ ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ

¹⁴⁷ Οι βασικές διαφοροποιήσεις του 3 ου σχεδίου Ανάν με το προηγούμενο σχέδιο βρίσκονται στα Παραρτήματα.

¹⁴⁸ Ύστερα από εντατικές διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στη Χάγη, ο κ. Ανάν στις 11 Μαρτίου ανακοίνωσε την αποτυχία της συγκεκριμένης προσπάθειας για διενέργεια χωριστών ταυτόχρονων δημοψηφισμάτων που θα οδηγούσαν σε λύση, λέγοντας ότι « έχουμε φθάσει στο τέλος του δρόμου» και ότι « είναι σαφές ότι δεν θα είναι δυνατόν να επιτευχθεί συνολική διευθέτηση πριν την υπογραφή της Συμφωνίας Προσχώρησης ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ στις 16 Απριλίου. »

¹⁴⁹ Η προσωρινή άρση των περιορισμών στη διακίνηση προς το βόριο-κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου οδήγησε χιλιάδες ε/κ και τ/κ σε συνωστισμό στο οδόφραγμα του Λήδας Παλλάς στη Λευκωσία, για να επισκεφθούν μετά από 30 χρόνια τα σπίτια τους.

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Οι τελικές συνομιλίες και το «ναυάγιο του 5^{ου} σχεδίου» Ανάν

Στις 24 Μαρτίου 2004 αρχίζουν στη Λουκέρνη οι συνομιλίες για την ολοκλήρωση του σχεδίου.¹⁵⁰ Οι τ/κ εκπροσωπούνται από τους Ταλάτ- Ντενκτάς. Στη διάρκεια των συνομιλιών, ο Κόφι Ανάν¹⁵¹ αναγνώρισε την ανάγκη να καταγραφεί με πρακτικούς τρόπους στην τελική λύση,¹⁵² η πολιτική ισότητα των δύο πλευρών, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Στην πιο καθοριστική εισήγησή του, όμως, περιέγραψε τον τρόπο που θα έπρεπε να λυθεί το Κυπριακό με βασικούς άξονες:

- ◆ τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τρόπο ώστε η συμφωνία στην οποία θα κατέληγαν οι δύο κοινότητες της Κύπρου να μην μπορεί να αμφισβητηθεί αν κάποιος πολίτης της Κύπρου αποταθεί σε διεθνή σώματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης
- ◆ τη συγκρότηση ενός κράτους της Κύπρου, κυρίαρχου σε όλη την επικράτειά του που να μπορεί να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του στους διεθνείς οργανισμούς στους οποίους θα συμμετέχει, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση
- ◆ την προσφορά εκτεταμένων εξουσιών αυτοκυβέρνησης σε κάθε πολιτεία που θα διοικείται αντίστοιχα από την ελληνοκυπριακή και την τουρκοκυπριακή κοινότητα
- ◆ τη διευθέτηση των ζητημάτων ασφάλειας, ώστε να καλυφθούν οι βασικές ανησυχίες κάθε πλευράς
- ◆ τον καθορισμό των ορίων κάθε πολιτείας κατά τρόπο ώστε να επιτραπεί σε μεγάλο αριθμό Ελληνοκυπρίων προσφύγων να επιστρέψουν στα σπίτια τους στην περιοχή που θα διοικείται από την κοινότητά τους.

Ο Υπουργός Εξωτερικών της Κύπρου κ. Ιακώβου¹⁵³ τόνισε ότι ο στόχος της ελληνοκυπριακής κυβέρνησης ήταν και παραμένει η ένταξη μιας ενωμένης Κύπρου στην Ε.Ε. την 1η Μαΐου. Ο κ. Ιακώβου υπογράμμισε ότι για να επιτευχθεί ο αρχικός στόχος και για να μην υπάρχει η πιθανότητα έστω και προσωρινής παράλυσης του κυπριακού κράτους μετά από την επίτευξη λύσης, υπήρχαν κάποιες απαραίτητες προϋποθέσεις και ορισμένες αλλαγές και βελτιώσεις του σχεδίου Ανάν, που πρότεινε και ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος, μέσα στο πλαίσιο των παραμέτρων του σχεδίου.

¹⁵⁰ Ο αρμόδιος για τη διεύθυνση της Ε.Ε. Επίτροπος, Gunter Verheugen, ανακοίνωσε στις 6/02/04, στις Βρυξέλλες ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έχει δική της ομάδα στις διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό στο πλαίσιο του Ο.Η.Ε, προκειμένου να βοηθήσει ώστε η ενδεχόμενη συμφωνία να συνάδει με το κοινοτικό κεκτημένο

¹⁵¹ Λεπτομέρειες για την διαδικασία των ΗΕ υπάρχουν στην επίσημη σελίδα του ΟΗΕ, www.un.org

¹⁵² Αποτελείται από τα εξής: Α. Η Θεμελιώδης Συμφωνία, Β. Τα συντάγματα των Συνιστωσών Πολιτειών, Γ. Συνθήκη για θέματα σε σχέση με τη νέα κατάσταση πραγμάτων στην Κύπρο, Δ. Σχέδιο Πράξης για Προσαρμογή των όρων προσχώρησης της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Ε. Θέματα που θα υποβληθούν στο Συμβούλιο Ασφαλείας για απόφαση, ΣΤ. Μέτρα που θα ληφθούν κατά τον Απρίλιο 2004

¹⁵³ Γ.Ιακώβου, Στόχος η ένταξη μιας ενωμένης Κύπρου, 16/03/04, www.philelefttheros.com

Οι αλλαγές και βελτιώσεις του σχεδίου ήταν οι εξής:

- ◆ Τα συντάγματα των δυο κρατιδίων να είναι συμβατά με την Ιδρυτική Συμφωνία, το κοινοτικό κεκτημένο και το διεθνές δίκαιο.
- ◆ Όλοι οι βασικοί νόμοι του ομόσπονδου κράτους και οι διεθνείς συνθήκες που θα δεσμεύουν την ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία να έχουν ολοκληρωθεί και συμφωνηθεί έγκαιρα.
- ◆ Οι μεταβατικές περίοδοι για την εφαρμογή των συμφωνηθέντων στα πλαίσια της λύσης να είναι περιορισμένες και να μην θέτουν σε κίνδυνο την πλήρη εφαρμογή της λύσης.
- ◆ Η επικύρωση της συμφωνίας από τις εγγυήτριες δυνάμεις, καθώς και η επίτευξη συμφωνίας στα θέματα ασφάλειας, να γίνει πριν να τεθεί σε ισχύ η Ιδρυτική Συμφωνία.
- ◆ Η διοίκηση των εδαφών που υπόκεινται σε αναπροσαρμογή να δοθεί στα Ηνωμένα Έθνη έτσι ώστε να διασφαλισθεί η εφαρμογή των συμφωνηθέντων εντός των χρονοδιαγραμμάτων και να μην υπάρξει οποιαδήποτε καθυστέρηση ή υπαναχώρηση.
- ◆ Η οποιαδήποτε ρύθμιση για το θέμα των εποίκων να μην αφήνει περιθώριο για πολλαπλές ερμηνείες. Η ρύθμιση πρέπει να εμπεριέχει τον ακριβή αριθμό των εποίκων που θα παραμείνουν, και να μη δίνεται δικαίωμα για συνεχή ροή εποίκων, κάτι που θα διατάρασσε περισσότερο τη δημογραφική δομή της χώρας
- ◆ Η λύση να είναι και οικονομικά βιώσιμη.
- ◆ να διασφαλισθεί το δικαίωμα επιστροφής σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων

Στις 29 Μαρτίου ο Γ.Γ αφού άσκησε το διαιτητικό του ρόλο, συμπλήρωσε το σχέδιο του και το παρέδωσε στα τέσσερα μέρη. Το τελευταίο αυτό σχέδιο παραπέμφθηκε σε δημοψήφισμα το οποίο ορίστηκε για τις 24 Απριλίου του 2004. Το ποσοστό του «όχι» από την ελληνοκυπριακή πλευρά άγγιξε το 80%,¹⁵⁴ Ωστόσο, το μεγάλο ποσοστό του «Όχι» εγείρει ουσιαστικά ερωτήματα¹⁵⁵. Αυτή είναι η πρώτη φορά που έχει ζητηθεί από τους Ελληνοκυπρίους να ψηφίσουν για μια δικαιοδική, διζωνική, ομόσπονδη λύση του κυπριακού προβλήματος. Τέτοια λύση δεν σημαίνει μόνο δύο συνιστώντα κράτη, αλλά και διαμερισμό της εξουσίας και από ότι φάνηκε οι Κύπριοι δεν ήθελαν την διζωνική ομόσπονδη λύση αλλά ένα άλλο πλαίσιο λύσης. Δικαιολογημένα ο κύπριος πολίτης είχε σοκαριστεί, έχει φοβηθεί, έχει προβληματιστεί. Σημαντικός παράγοντας ήταν και το γεγονός ότι η πλειοψηφία των πολιτικών συμπεριφέρθηκε σαν να βρισκόταν σε προεκλογική περίοδο και συνέβαλε στη σύγχυση, το φόβο και στο φανατισμό, με αποτέλεσμα ο κυπριακός λαός να συμπεριφέρθηκε με έντονο συναισθηματισμό. Το σχέδιο είχε προφανώς αρκετά αρνητικά και δύσκολα σημεία, αλλά το ζητούμενο ήταν ότι θα μπορούσε να προσφέρει πλαίσιο επανένωσης της Κύπρου Τα αρνητικά θα μπορούσαν να επιλυθούν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό που απαιτείται τώρα, είναι μια νέα προσπάθεια, για λύση, η οποία θα βρίσκει σύμφωνο πάντα τον κυπριακό λαό, αφού αυτόν αφορά, και αυτός θα αποφασίσει για το μέλλον του.

¹⁵⁴ Βλ., «Ο ΓΓ επέκρινε χαρακτηριστικά το κ. Παπαδόπουλο δηλώνοντας ότι τον ξεγέλασε», Ελευθεροτυπία 24/04/04.

¹⁵⁵ Η ψηφοφορία στην ελληνοκυπριακή πλευρά και οι επιπλοκές της, πολίτης, 8/06/04

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανάλυση που έχει προηγηθεί καταλήγουμε στα εξής συνοπτικά συμπεράσματα:

Πρώτον : Η θέση που κατέχει σήμερα η Κύπρος ως επίσημο κράτος μέλος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από την 1^η Μαΐου 2004, δεν προέκυψε τυχαία. Είναι αποτέλεσμα της στρατηγικής και των προσπαθειών των ελληνικών Κυβερνήσεων και της ενότητας και συνεργασίας των πολιτικών δυνάμεων της Κύπρου. Η Κύπρος, αν και μικρή σε μέγεθος και με πληθυσμό όσο μιας μεσαίας Ευρωπαϊκής πόλης, μετέχει στη διαμόρφωση αποφάσεων που επηρεάζουν όχι μόνο την ίδια αλλά και το ίδιο το μέλλον της Ενωμένης Ευρώπης¹⁵⁶. Αυτό αποτελεί μια τεράστια πρόκληση που η Κύπρος οφείλει να αντιμετωπίσει.

Δεύτερον : Τα οφέλη της Κύπρου από την ΕΕ είναι πολλά τόσο σε οικονομικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Πολλές κυβερνητικές υπηρεσίες, θεσμοί, μη κυβερνητικοί οργανισμοί και πολίτες επωφελούνται από τη συμμετοχή τους σε πολλά προγράμματα και υπηρεσίες της Ε.Ε. Αυτά τα οφέλη πηγάζουν από το γεγονός ότι οι Κύπριοι μπορούν να μοιραστούν τις καλύτερες πρακτικές με τους πολίτες της Ε.Ε. και να τις εφαρμόσουν σταδιακά πετυχαίνοντας την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της Κύπρου.

Τρίτον : Ανοίγονται πια μπροστά σ' όλους τους κυπρίους ευρύτατοι ορίζοντες συμμετοχής και δράσης όπου το μόνο διακριτικό στοιχείο θα είναι όχι η εθνικότητα αλλά η ικανότητα, τα προσόντα, η επάρκεια. Η Κύπρος στην ΕΕ έχει να αντιμετωπίσει αλλά και να αντεπεξέλθει σε μεγάλες προκλήσεις. Το πέραςμα στην νέα οικονομία, πρέπει να στηριχθεί στην επένδυση στην γνώση. Κι αυτό δεν εξασφαλίζεται μόνο, με επενδύσεις σε έργα υποδομής και εξοπλισμό αλλά στην επένδυση του ανθρώπου. Αν υπάρξει ουσιαστική συνεργασία παιδείας, κατάρτισης και δια βίου εκπαίδευσης θα αποβεί καταλύτης προόδου. Αναγκαίος είναι επίσης ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης κράτους-πολίτη για την πραγμάτωση της κοινωνίας των πολιτών. Οι αναπτυσσόμενες δυναμικές των κινημάτων ενεργών πολιτών, των μη κυβερνητικών οργανώσεων, του εθελοντισμού, της αυτοδιαχείρισης, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικότατο ρόλο στην κοινωνική και οικονομική ζωή της Κύπρου. Το κράτος πρέπει να προχωρήσει σε θεσμοθετημένο διάλογο με τους φορείς και να ενδυναμώσει τον ίδιο τον πολίτη για να μπορεί να διαχειρίζεται καλύτερα τα προβλήματα του.

Οι νέες συνθήκες δημιουργούν αυξημένες απαιτήσεις προσαρμογής και της δημόσιας διοίκησης. Ο ρόλος που αρμόζει στο σύγχρονο κράτος, είναι αυτός που θα διευκολύνει την αναπτυξιακή διαδικασία, σε συνθήκες σταθερότητας και κοινωνικής συνοχής. Για να μπορέσει το κράτος να διαδραματίσει αυτόν τον ρόλο και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά και άλλα κορυφαία πολιτικά θέματα, χρειάζεται μια σύγχρονη και αποτελεσματική δημόσια διοίκηση. Επίσης υπάρχει ανάγκη να υπάρξει ένας πιο τεκμηριωμένος πολιτικός διάλογος. Η ουσία σοβαρών

¹⁵⁶ Ο Υπουργός Εξωτερικών της Κύπρου κ. Ιακώβου παραβρέθηκε στην τελευταία, 25η Σύνοδο, της Μικτής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Κύπρου- Ε.Ε. στις 16-17 Μαρτίου 2004 στη Λευκωσία

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

πολιτικών ζητημάτων, δεν πρέπει να περιθωριοποιείται. Η ίδια η πολιτική ατζέντα πρέπει να ανταποκρίνεται και να αντιμετωπίζει τις ανάγκες και δυναμικές της κοινωνίας. Να επιλύει νέου τύπου προβλήματα. Ριζικές αλλαγές νοοτροπιών και εκσυγχρονισμοί δομών, είναι αναγκαίοι κρίκοι στην αλυσίδα για το κτίσιμο ενός καλύτερου μέλλοντος της Κύπρου, στην Ευρώπη.

Τελευταίο και σημαντικότερο συμπέρασμα θεωρούμε το εξής :

Τριάντα δυο χρόνια μετά την τουρκική εισβολή το κυπριακό πρόβλημα παραμένει άλυτο. Το κυπριακό όμως είναι πια ευρωπαϊκό πρόβλημα. Η επιδίωξη λύσης πρέπει να παραμείνει στόχος της ΕΕ, η οποία λειτουργεί ως σύστημα επίλυσης συγκρούσεων. Για το σκοπό αυτό, έχει στη διάθεσή της ένα ευρύ φάσμα μέσων μακροπρόθεσμης ή βραχυπρόθεσμης δράσης, μηχανισμών και μεθόδων. Σήμερα, εντός της Ε.Ε παρέχεται η δυνατότητα συνεργασίας με τους Τ/Κ που μετά από σκληρούς αγώνες θέλουν επανένωση της Κύπρου σε ένα ευρωπαϊκό δημοκρατικό ομοσπονδιακό κράτος. Η ασφάλεια της λύσης μπορεί να εξασφαλιστεί με καλή θέληση, συνεργασία και συμβιβασμό μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Είναι η ώρα του ζυγίσματος του μέλλοντος με τις φοβίες του παρελθόντος. Το 2006 δεν είναι 1974 φθάνει να αποφασίσουμε ότι το κράτος που θα δημιουργήσουμε είναι κοινό, ότι η Κύπρος ανήκει στο λαό της και ότι είμαστε διατεθειμένοι να δουλέψουμε επιλύοντας προβλήματα και ανοίγοντας προοπτικές. Τα αρνητικά και δύσκολα σημεία του «σχεδίου Ανάν»θα μπορούσαν να επιλυθούν εντός της ΕΕ, αλλά αφού απορρίφθηκε από το σύνολο του κυπριακού λαού, οφείλει να γίνει σεβαστό και να υπάρξουν νέες προσπάθειες για επίλυση του κυπριακού. Η Τουρκία αναγκάστηκε για τα δικά της συμφέροντα να αναθεωρήσει τη θέση ότι το Κυπριακό «λύθηκε» το 1974. Ο Ερντογάν συνειδητοποίησε ότι χωρίς καλή θέληση στο Κυπριακό δεν πρόκειται να της δοθεί ημερομηνία ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Παρά τις αρχικές ταλαντεύσεις προχώρησε στην επιδίωξη λύσης σε σύγκρουση με τον Ντενκτάς. Αυτή τη φορά η Τουρκική πλευρά «γλίτωσε» και έτσι φανήκαμε εμείς η αδιάλλακτη πλευρά που δεν θέλει τη λύση. Ότι λειτουργεί διαφορετικά, λειτουργεί απομονωτικά και είναι εις βάρος όλων αλλά και του καθενός χωριστά. Η πορεία της Κύπρου προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και η ένταξη είναι το πιο σημαντικό γεγονός της σύγχρονης ιστορίας της. Μέσα από την Ευρωπαϊκή πορεία μπορεί να επανακαθοριστεί η πορεία του λαού και του τόπου. Ένα καλύτερο μέλλον δημοκρατικό κι ειρηνικό μέσα στην Ενωμένη Ευρώπη ταιριάζει στη Κύπρο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Α. . «Dar el Harb» ΚΥΠΡΟΣ – ΑΙΓΑΙΟ – ΘΡΑΚΗ. Εκδόσεις Τζιτώνης, 1995
- ΒΕΡΕΜΗΣ Θ, ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ Θ.« Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική –Διλήμματα μιας νέας εποχής », Εκδόσεις Σιδέρης-ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα, 1997
- ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Γ, Η Κύπρος και το Διεθνές σκηνικό, (Εξελίξεις –κρίσεις-αλλαγές), Α.Α Λιβανη, Αθήνα 2002,
- ΖΕΠΠΟΣ Κ, (επιμ.), «Το Μέλλον της Ευρώπης και η Τουρκία», ΕΚΕΜ, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα
- ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ Α, ΚΩΣΤΑΚΟΣ Γ, ΦΡΑΓΚΟΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Χρ «, Διεθνείς Διενέξεις Αντιμετώπιση και Επίλυση», Στοιχεία θεωρίας και πράξης Εκδόσεις Σιδέρης , Αθήνα 1994
- ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ Β., «Σύνορα η μεταβαλλόμενη σημασία της εδαφικής κυριαρχίας», Αθήνα 1999, Εκδόσεις Σιδέρης
- ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. «Η Κύπρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο νέο διεθνές περιβάλλον» Προκλήσεις και Προοπτικές, 2000, Εκδόσεις Σιδέρης
- ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ Π.Κ, «Ο Μετασχηματισμός της ΕΟΚ, Από την Εντολή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, Η Μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ο Ρόλος της Ελλάδας», Αθήνα 1988
- ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ Π. Κ (επιμ.), «Το Μέλλον της Ευρώπης και η Ελλάδα», ΕΚΕΜ, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2002.
- ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ Π. Κ., «Η Ελληνική προβληματική και το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Η «κρίση Συνταγματοποίησης» της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Εκδόσεις ΕΚΕΜ & Αντ. Ν. Σάκκουλα
- ΚΑΖΑΚΟΣ Π, «Το Αβέβαιο Μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Τουρκία. Ιστορική ταυτότητα, θεσμοί και υπερέκταση στην Ευρώπη», Παπαζήσης, Αθήνα, 2003
- ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ Γ., «Προτάσεις για μια Ευρωπαϊκή Πολιτική», Είκοσι κείμενα για τις σχέσεις της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Αθήνα – Κομοτηνή 1993
- ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ Γ., «Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Σκέψεις και Προβληματισμοί στο κατώφλι του 21ου αιώνα», Αθήνα 1999 , Εκδόσεις Σιδέρης
- ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ Γ., «Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής στην δεύτερη ελληνική προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης », Εκδόσεις Σακούλας , Αθήνα Κομοτηνή , 1993
- ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ Θ, Διεθνείς Σχέσεις : Εξουσία και Δικαιοσύνη . (Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση 1995)
- ΚΩΝΣΤΑΣ Δ. – ΤΣΑΚΩΝΑΣ Ι., «Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική», Εκδόσεις Οδυσσεάς, Αθήνα 1994

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

- ΚΩΝΣΤΑΣ Δ. «Θεωρία και Μεθοδολογία Διεθνών Σχέσεων», Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα 1983
- ΛΥΓΕΡΟΣ Σ, «Κύπρος, στα όρια του αφανισμού», Αθήνα, 1993, Εκδόσεις Νέα Σύνορα
- ΤΣΑΡΔΑΝΙΔΗΣ Χ. – ΗΦΑΙΣΤΟΣ Π., «Οι σχέσεις της Κύπρου με τις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες 1972 – 1990, Από τη Συμφωνία Σύνδεσης στην Αίτηση Ένταξης», Αθήνα 1991, Εκδόσεις Παπαζήσης
- DIEZ TH, “ The European Union and the Cyprus Conflict”, Modern Conflict, Post Modern Union. Manchester University Press 2002
- HEINZ – JURGEN AXT. «Cyprus and the European Union – Accession of a Divided Island? «Series Eurokolleg, 1996
- KRAMER HEINZ, «A Changing Turkey: Challenges to Europe and the United States», May 2000
- PINDER JOHN, “The Building of the European Union”, Oxford University Press– New York, 1998
- PRESTON CH, “Enlargement and Integration in the European Union”, The Rutledge University Association for Contemporary European Studies series, 1997
- STOESSINGER JOHN, “Why Nations Go to War”, 1988 Europe in Change – Two tiers or two speeds?, Collective study, Edited by James Sperling, 1999
- TSOUKALIS L, “What kind of Europe”, Oxford University Press, Oxford, 2003.
- Ανασκόπηση αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής '99. Η Ελλάδα και ο κόσμος 1998 – 99. Επιμέλεια : Θ. Κουλουμπής, Δ. Τριανταφύλλου. Αθήνα. Εκδόσεις Παρατηρητής. ΕΛΙΑΜΕΠ, 1999.
- Έκδοση υπηρεσίας Ευρωπαϊκών θεμάτων και Λαϊκής Τράπεζας. ΚΥΠΡΟΣ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «Εξέλιξη και Προοπτική των Σχέσεων της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Επιμέλεια : Γ. Κρανιδιώτης, Γ. Συρίχας, Θ.Χαραλαμπίδης, 1994.
- Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών (ΕΚΕΜ). Συνεδριακές εκδηλώσεις ΕΚΕΜ. «Η νέα διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Agenda 2000. Η ένταξη της Κύπρου». Επιμελητής Γ. Σπυρόπουλος.
- «ΚΥΠΡΟΣ – ΕΕ» Ίδρυμα Κοινωνικοπολιτικών Μελετών (ΙΚΜΕ). Συμβολή στην προετοιμασία για αποτελεσματικές διαπραγματεύσεις ένταξης, 1998
- Συλλογικό Έργο, «Κύπρος - Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Εξέλιξη και Προοπτική των Σχέσεων της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα», Λευκωσία, 1994
- The Cyprus Question, A brief Introduction”, Press and Information Office, Republic of Cyprus.

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Ενδεικτικά Κείμενα Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Συμφωνία της Τρίτης Βιέννης (2 Αυγούστου 1975)
- Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου της 12ης Φεβρουαρίου 1977
- Συμφωνία Υψηλού Επιπέδου 10 Σημείων της 19ης Μαΐου 1979
- Συμφωνία για τους Αγνοούμενους (31 Ιουλίου 1997)
- Η Συνθήκη του Άμστερνταμ
- Η Συνθήκη της Νίκαιας
- Η Συνθήκη του Μάαστριχ, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο
- Συμπεράσματα Ευρωπαϊκών Συμβουλίων 1988 – 2003
- Η Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αίτηση Ένταξης της Κύπρου, Ιούλιος 1993
- Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Επανεξέταση της Αίτησης Ένταξης της Κύπρου, Ιανουάριος 1999
- Η Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αίτηση Ένταξης της Τουρκίας, Δεκέμβριος 1989
- Η Ευρώπη και η Πρόκληση της Διεύρυνσης, 1992, Συμπλήρωμα 3/92
- Ζακ Ντελόρ, 1992: Ένα Έτος Ορόσημο, Ομιλία του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Από την Ενιαία Πράξη στη μετά το Μάαστριχ περίοδο: τα μέσα για την εξυπηρέτηση των φιλοδοξιών μας
- Ατζέντα 2000, Συνολική Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 1997 Εκθέσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αξιολόγηση της Προόδου των Υποψηφίων για Ένταξη 1988 – 2001
- Ψήφισμα Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη συνολική έκθεση παρακολούθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το βαθμό προπαρασκευής των δέκα προσχωρουσών χωρών – Αναφορά στην Κύπρο (Στρασβούργο, 11.3.2004)

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΚΥΠΡΟΣ Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

<http://www.pio.gov.cy/>

Γραφείο Επικεφαλής της Αντιπροσωπείας της Κύπρου για Ένταξη στην Ε.Ε <http://www.cyprus-eu.org.cy/>

Βουλή των Αντιπροσώπων <http://www.parliament.cy/>

Αντιπροσωπεία Ε.Ε στην Κύπρο <http://www.delcyp.cec.eu.int/>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Κεντρική Ιστοσελίδα Ε.Ε <http://europa.eu.int/>

Συμβούλιο Υπουργών <http://ue.eu.int/en/summ.htm>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή http://europa.eu.int/comm/index_en.htm

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο http://www.europarl.eu.int/home/default_en.htm

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ <http://www.coe.fr/index.asp>

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ <http://www.un.org/>

NATO <http://www.nato.int/>

ΕΛΛΑΔΑ Γραφείο Πρωθυπουργού <http://www.primeminister.gr/>

Υπουργείο Εξωτερικών <http://www.mfa.gr/>

ΤΟΥΡΚΙΑ Υπουργείο Εξωτερικών <http://www.mfa.gov.tr/>

Αντιπροσωπεία Ε.Ε στην Τουρκία <http://www.deltur.cec.eu.int/>

ΒΡΕΤΑΝΙΑ Υπουργείο Εξωτερικών <http://www.fco.gov.uk/>

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΙΔΗΣΕΩΝ <http://www.hri.org/news/latest/> <http://news.ft.com/home/rw/>

<http://news.bbc.co.uk/> <http://www.cnn.com/> <http://www.google.com/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ

■ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, 25-26 ΜΑΡΤΙΟΥ 2004

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τονίζει τη συνεχιζόμενη ισχυρή υποστήριξη του στις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών να βοηθήσει τα μέρη να αδράξουν αυτή την ιστορική ευκαιρία για να πετύχουν συνολική διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος σύμφωνα με τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Χαιρετίζει τη συνεχιζόμενη προθυμία της Επιτροπής να παράσχει βοήθεια για ταχεία λύση εντός του πλαισίου του κοινοτικού κεκτημένου. Χαιρετίζει επίσης την προσφορά της Επιτροπής να οργανώσει στις Βρυξέλλες στις 15 Απριλίου διεθνή διάσκεψη υψηλού επιπέδου για την προετοιμασία διάσκεψης δωρητών. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παραμένει πεπεισμένο ότι μια δίκαιη, βιώσιμη και λειτουργική λύση μπορεί να επιτευχθεί μέχρι την 1^η Μαΐου. Παροτρύνει όλα τα μέρη να διατηρήσουν σταθερή δέσμευση για ένα επιτυχές αποτέλεσμα της διαδικασίας των διαπραγματεύσεων με τη συνεργασία των Κυβερνήσεων της Ελλάδας και της Τουρκίας.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επαναβεβαιώνει την ισχυρή προτίμηση του για ένταξη στην ΕΕ μιας ενωμένης Κύπρου και επαναλαμβάνει την ετοιμότητα του να δεχθεί τους όρους μιας τέτοιας διευθέτησης σύμφωνα με τις ιδρυτικές αρχές της ΕΕ.

■ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2003

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σύμφωνα με τα σχετικά συμπεράσματά του, επαναλαμβάνει την προτίμησή του για την ένταξη στην Ένωση την 1^η Μαΐου 2004 μιας επανενωθείσας Κύπρου, προκειμένου να μπορέσουν όλοι οι Κύπριοι να απολαύσουν ένα μέλλον με ασφάλεια και ευημερία, καθώς και τα οφέλη από την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεωρεί ότι υπάρχει καλή προοπτική για την επίτευξη δίκαιης, βιώσιμης και λειτουργικής διευθέτησης μέχρι την 1^η Μαΐου 2004, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, συνεπώς, παροτρύνει και πάλι όλα τα ενεχόμενα μέρη, και ιδιαίτερα την Τουρκία και την τουρκοκυπριακή ηγεσία, να υποστηρίξουν πλήρως τις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, και, εν προκειμένω, απευθύνει έκκληση για άμεση επανέναρξη των συνομιλιών με βάση τις προτάσεις του. Η Ένωση επαναλαμβάνει ότι είναι διατεθειμένη να λάβει υπόψη της τους όρους ενός διακανονισμού, σύμφωνα με τις αρχές που αποτελούν τα θεμέλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκφράζει την ικανοποίησή του για την προθυμία της Επιτροπής να βοηθήσει για την ταχεία εξεύρεση λύσης στα πλαίσια του κεκτημένου. Μετά τον διακανονισμό, η Ένωση είναι διατεθειμένη να παράσχει χρηματοδοτική συνδρομή στο βόρειο τμήμα της Κύπρου και σκοπεύει να καλέσει την Επιτροπή να προετοιμάσει όλα τα αναγκαία μέτρα για την άρση της αναστολής του κεκτημένου, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο 10 της Πράξης Προσχώρησης.

■ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ Θεσσαλονίκη, 19 και 20 Ιουνίου 2003

Η προσχώρηση της Κύπρου στην Ένωσή μας δημιουργεί ήδη ευνοϊκές προϋποθέσεις προκειμένου οι δύο κοινότητες να καταλήξουν σε συνολική διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος. Για το σκοπό αυτό, η Ένωσή μας υποστηρίζει σθεναρά τη συνέχιση της αποστολής καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ σύμφωνα με τις σχετικές

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, μεταξύ των οποίων και η απόφαση 1475/2003. Η πρόσφατη χαλάρωση των περιορισμών στις επαφές και την επικοινωνία μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αποτέλεσε θετικό βήμα και κατέδειξε ότι οι δύο κοινότητες μπορούν να ζήσουν μαζί σε ένα επανενωμένο νησί εντός της Ένωσης. Ταυτόχρονα, ωστόσο, η Ένωσή μας δεν τη θεωρεί υποκατάστατο ενός συνολικού διακανονισμού. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνεπώς καλεί μετ' επιτάσεως όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, και ιδίως την Τουρκία και την τουρκοκυπριακή ηγεσία, να υποστηρίξουν σθεναρά τις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, και, σε αυτό το πλαίσιο, ζητεί να ξαναρχίσουν σύντομα οι συνομιλίες με βάση τις προτάσεις του. Προς το σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση προτίθεται να συμβάλει περαιτέρω στην επίτευξη ενός δίκαιου, βιώσιμου και λειτουργικού διακανονισμού του κυπριακού προβλήματος σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Η Ένωσή μας υπενθυμίζει την προθυμία της να λάβει υπόψη της τους όρους ενός διακανονισμού σύμφωνα με τις αρχές που αποτελούν τα θεμέλια της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκφράζει την ικανοποίησή του για την προθυμία της Επιτροπής να προσφέρει συνδρομή για μια ταχεία λύση μέσα στο πλαίσιο του κεκτημένου. Επίσης εκφράζει ικανοποίηση για την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης στο βόρειο τμήμα της Κύπρου και προσβλέπει στην εφαρμογή των μέτρων αυτών σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης και σε συνεννόηση με την Κυβέρνηση της Κύπρου

▪ **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ, 12 ΚΑΙ 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2002**

Σύμφωνα με την προαναφερόμενη παράγραφο 3, δεδομένου ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Κύπρο ολοκληρώθηκαν, η Κύπρος θα ενταχθεί ως νέο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαιώνει τη σαφή του προτίμηση για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση μιας ενωμένης Κύπρου. Σ' αυτό το πλαίσιο χαιρετίζει τη δέσμευση των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων να συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις με στόχο την επίτευξη συνολικής διευθέτησης του κυπριακού προβλήματος έως τις 28 Φεβρουαρίου 2003 με βάση τις προτάσεις του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πιστεύει ότι οι εν λόγω προτάσεις προσφέρουν μια μοναδική ευκαιρία για την επίτευξη διευθέτησης και απευθύνει έκκληση στους ηγέτες της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας να επωφεληθούν αυτής της ευκαιρίας.

Η Ένωση επαναλαμβάνει ότι είναι πρόθυμη να λάβει υπόψη τους όρους ενός συνολικού διακανονισμού στη Συνθήκη Προσχώρησης σύμφωνα με τις αρχές που αποτελούν τα θεμέλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε περίπτωση διακανονισμού, το Συμβούλιο, ενεργώντας ομόφωνα βάσει προτάσεων της Επιτροπής, θα αποφασίσει σχετικά με προσαρμογές των όρων προσχώρησης της Κύπρου στην ΕΕ, όσον αφορά την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ότι, εάν δεν υπάρξει διευθέτηση, η εφαρμογή του κεκτημένου στο βόρειο τμήμα της νήσου αναστέλλεται, έως ότου το Συμβούλιο λάβει ομόφωνα διαφορετική απόφαση, βάσει πρότασης της Επιτροπής. Εν τω μεταξύ, το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή, σε συνεννόηση με την κυπριακή κυβέρνηση, να εξετάσει τρόπους για να προωθηθεί η οικονομική ανάπτυξη του βορείου τμήματος της Κύπρου ώστε αυτό να συγκλίνει με την Ένωση.

▪ **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ Βρυξέλλες, 24 και 25 Οκτωβρίου 2002**

Η Ένωση προσυπογράφει τα συμπεράσματα και τις συστάσεις της Επιτροπής ότι η Κύπρος, η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Σλοβενία πληρούν τα πολιτικά κριτήρια και θα είναι σε θέση να εκπληρώσουν τα οικονομικά κριτήρια και να αναλάβουν τις υποχρεώσεις της ιδιότητας του μέλους από την αρχή του 2004. Η Ένωση επαναλαμβάνει ότι προτιμά να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση μια επανενωμένη Κύπρος, με βάση μια συνολική διευθέτηση, και απευθύνει έκκληση στους ηγέτες της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας να επωφεληθούν της ευκαιρίας και να καταλήξουν σε συμφωνία πριν από το τέλος των διαπραγματεύσεων προσχώρησης εφέτος. Η

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

Ένωση θα συνεχίσει να παρέχει την πλήρη υποστήριξή της στις ουσιαστικές προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για την επίτευξη διευθέτησης, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα προσαρμόσει τους όρους μιας τέτοιας συνολικής διευθέτησης στη Συνθήκη Προσχώρησης ευθυγραμμισμένη με τις αρχές με βάση τις οποίες ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν δεν επιτευχθεί διευθέτηση, οι αποφάσεις που θα ληφθούν τον Δεκέμβριο από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης θα βασίζονται στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι του 1999.

▪ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ Σεβίλλη, 21 και 22 Ιουνίου 2002

Όσον αφορά την προσχώρηση της Κύπρου, τα συμπεράσματα του Ελσίνκι αποτελούν τη βάση της θέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να προτιμά την προσχώρηση μιας νήσου επανενωμένης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υποστηρίζει ανεπιφύλακτα τις προσπάθειες που καταβάλλει ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών και καλεί τους ηγέτες της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας να εντείνουν και να επιταχύνουν το ρυθμό των συνομιλιών τους προκειμένου να αξιοποιήσουν τη μοναδική αυτή ευκαιρία που προσφέρεται προκειμένου να καταλήξουν σε ένα συνολικό διακανονισμό, σε συμμόρφωση με τις σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, με την ελπίδα ότι ο διακανονισμός αυτός θα επιτευχθεί πριν από το τέλος των διαπραγματεύσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα λάβει υπόψη τους όρους ενός συνολικού διακανονισμού στη Συνθήκη Προσχώρησης, σύμφωνα με τις αρχές που αποτελούν τα θεμέλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης: υπό την ιδιότητα του κράτους μέλους, η Κύπρος θα πρέπει να εκφράζεται με μια και μόνον φωνή και να μεριμνά για την ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα παράσχει σημαντική χρηματοδοτική συνεισφορά για την υποστήριξη της ανάπτυξης του βορείου τμήματος της επανενωμένης νήσου.

Η δομή του τελικού πέμπτου σχεδίου

Αποτελείται από τα κάτωθι παραρτήματα:

A. Η Θεμελιώδης Συμφωνία Αυτή περιλάμβανε τα 14 Κύρια Άρθρα της Θεμελιώδους Συμφωνίας, (στα οποία δίνεται περίληψη των κύριων στοιχείων του σχεδίου), στα οποία προσαρτήθηκαν το Σύνταγμα της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας, οι Συνταγματικοί Νόμοι, οι Ομοσπονδιακοί Νόμοι, οι Συμφωνίες Συνεργασίας μεταξύ: της Ομόσπονδης Κυβέρνησης και των Συνιστωσών Πολιτειών, ο Κατάλογος Διεθνών Συνθηκών και Οργάνων που δεσμεύουν την Ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία, οι εδαφικές διευθετήσεις, οι πρόνοιες που σχετίζονται με περιουσίες που επηρεάζονται από τα γεγονότα του 1963, οι πρόνοιες που εγκαθιδρύουν την Επιτροπή Συμφιλίωσης, και οι πρόνοιες για εισαγωγή της νέας κατάστασης πραγμάτων στην Κύπρο. Αυτό ήταν το μέρος του σχεδίου που υποβλήθηκε σε δημοψηφίσματα στις 24 Απριλίου 2004, ημερομηνία που είχε καθοριστεί στο Βόργενστοκ κατόπιν διαβουλεύσεων με όλα τα μέρη.

B. Τα συντάγματα των Συνιστωσών Πολιτειών Το σύνταγμα της κάθε συνιστώσας πολιτείας, το οποίο είχε ελεγχθεί για να συνάδει με τη Θεμελιώδη Συμφωνία και είχε γίνει ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των δύο πλευρών, υπεβλήθη, επίσης, σε δημοψήφισμα στην κάθε πλευρά στις 24 Απριλίου.

Γ. Συνθήκη για θέματα σε σχέση με τη νέα κατάσταση πραγμάτων στην Κύπρο Η συνθήκη αυτή προνοούσε για Επιτροπή Παρακολούθησης και για Επιπρόσθετα Πρωτόκολλα στις Συνθήκες Εγκαθίδρυσης, Εγγυήσεως, και Συμμαχίας, καθώς και μεταβατικές διευθετήσεις ασφάλειας σχετικά με τοπικές δυνάμεις και αποχώρηση και αναδίπλωση ελληνικών και

Η Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις.

τουρκικών δυνάμεων. Μετά τη συμπλήρωση όλων των εσωτερικών διαδικασιών επικύρωσης από τις εγγυήτριες δυνάμεις μετά το δημοψήφισμα, η συνθήκη αυτή θα υπογραφόταν και θα ετίθετο σε ισχύ από την 29η Απριλίου 2004. • Η Θεμελιώδης Συμφωνία θα ετίθετο σε ισχύ μόνο όταν οι εγγυήτριες δυνάμεις την υπέγραφαν, φέρνοντας τη νέα κατάσταση πραγμάτων στην Κύπρο, μετά την οποία οι Συμπρόεδροι της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας θα υπέγραφαν, θέτοντας σε ισχύ την ίδια τη συνθήκη.

Δ. Σχέδιο Πράξης για Προσαρμογή των όρων προσχώρησης της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση Το όργανο αυτό ετοιμάστηκε με στενές διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και θα δεχόταν τη διευθέτηση σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα το δεχόταν πριν την ένταξη την 1η Μαΐου 2004.

Ε. Θέματα που θα υποβληθούν στο Συμβούλιο Ασφαλείας για απόφαση Το παράρτημα αυτό περιλάμβανε τα στοιχεία για τα οποία το Συμβούλιο Ασφαλείας θα έπαιρνε αποφάσεις που θα ετίθεντο σε ισχύ ταυτόχρονα με τη Θεμελιώδη Συμφωνία, με την οποία το Συμβούλιο θα οπισθογραφούσε τη Θεμελιώδη Συμφωνία, θα απαγόρευε την παροχή όπλων στην Κύπρο και θα εξουσιοδοτούσε επιχείρηση των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο, όπως αναπτύσσεται πλήρως στην έκθεσή μου της 16ης Απριλίου 2004 (S2004/302) Ο κ. Παπαδόπουλος επισήμανε, στη συνέχεια, την επιθυμία να μην οπισθογραφηθεί η Θεμελιώδης Συμφωνία πριν το δημοψήφισμα, άποψη η οποία έγινε αποδεκτή και διαβιβάστηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

ΣΤ. Μέτρα που θα ληφθούν κατά τον Απρίλιο 2004 Το παράρτημα αυτό περιλάμβανε πρόγραμμα εργασίας για τον Απρίλιο, για να διασφαλιστεί ότι θα υπήρχε η ομόσπονδη δημόσια υπηρεσία και η ομόσπονδη περιουσία και εγκαταστάσεις, ότι κατάλογος από όχι περισσότερα από 45.000 άτομα θα παρεχόταν για σκοπούς του νόμου της ομόσπονδης υπηκοότητας, και ότι τα μέλη της μεταβατικής κυβέρνησης θα ορίζονταν σε περίπτωση που τα δημοψηφίσματα ήταν επιτυχή.